

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER CEDAW KOMİTESİNE SUNULMAK ÜZERE HAZIRLANAN TÜRKİYE YEDİNCİ DÖNEMSEL RAPORU

2014

GİRİŞ

7. Dönemsel Ülke Raporu¹ ilgili kamu kuruluşları, akademisyenler ve kadının insan hakları ile toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarıyla istişare içerisinde Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından hazırlanmıştır. Bu rapor, 2008 yılından bu yana Sözleşmenin her maddesine ilişkin gerçekleşen ilerlemeleri ve kazanımları aktarmayı, daha fazla çalışma gerektiren alanları belirlemeyi amaçlamaktadır. 6. Rapora yönelik Nihai Yorumlarında² Komite tarafından talep edilen ara rapor Temmuz 2012’de Komiteye sunulmuştur.

Nihai Yorumların 8. ve 46. paragrafında belirtildiği üzere Nihai Yorumlar Türkçe’ye çevrilerek Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)’e, tüm kadın milletvekillerine ve ilgili Bakanlıklara gönderilmiş, KSGM web sitesinde yayınlanmış, ayrıca dönemin Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Başkanlığınca sivil toplum kuruluşları (STK) ve üniversitelerle Nihai Yorumlar konusunda bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

7. Rapor hazırlıkları 2013 yılının son çeyreğinde başlatılmıştır. Nihai Yorumların 50. paragrafında da tavsiye edildiği üzere ilgili paydaşların, STK’ların ve yerel yönetimlerin davet edildiği geniş katılımlı bir toplantı Aralık 2013’te düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda ilgili taraflar ilk taslak rapor üzerine görüşlerini sunmuştur. İkinci taslak rapor üzerinden tarafların görüşleri, daha somut önerileri rapora dahil etmek amacıyla yazılı olarak alınmış ve rapor nihai halini kazanmıştır.

CEDAW STK Yürütme Kurulu tarafından düzenlenen hazırlık toplantılarına KSGM tarafından katılım sağlanmış, STK’ların hassasiyetlerinin rapora yansıtılması amacıyla görüşleri dikkate alınmıştır.

¹ Bundan böyle Dönemsel Ülke Raporu yerine Rapor olarak geçecektir.

²Bundan böyle sadece Nihai Yorumlar olarak geçecektir.

CEDAW Tavsiye Kararlarının tamamı Türkçe'ye çevrilmiş, KSGM web sitesinde yayınlanarak yaygınlaştırılması sağlanmıştır.

Madde 1

Nihai Yorumların 10. ve 11. paragrafında belirtilen hususlar kapsamında Türkiye olarak kadınlara karşı ayrımcılıkla mücadele konusunda şu hususlara dikkat çekmek isteriz:

“Kadınlara karşı ayrımcılık” tanımı Anayasada Sözleşmenin tanımladığı biçimde yer almamakla birlikte kadın erkek eşitliği Anayasanın temel ilkeleri arasındadır. Kadınlara karşı ayrımcılığı tanımlayan ve buna ilişkin hükümleri düzenleyen özel bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ancak Anayasanın 90. maddesi uyarınca insan haklarına ilişkin sözleşmelerin iç hukukla çelişmesi durumunda, uluslararası sözleşme dikkate alınmaktadır.

2012 yılında ilk olarak Türkiye tarafından onaylanan “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)” cinsiyete dayalı ayrımcılık yapmama ilkesini benimsemiştir.

İstanbul Sözleşmesi temelinde oluşturulan ve 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile, herhangi bir ayırım içermeyecek şekilde tüm kadınlar, çocuklar, diğer aile bireyleri ve ısrarlı takip mağdurları Kanun kapsamına dahil edilmektedir.

Madde 2-a

Kadın erkek eşitliği ilkesi Anayasa’da açık bir şekilde kabul edilmiştir. Anayasanın 10. maddesine 2004 yılında yapılan değişiklikle “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.” hükmü, 2010 yılında yapılan değişiklikle “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.” hükmü eklenmiştir. Son yapılan değişiklik ile Anayasada geçici özel önlemlerin uygulanmasının yolu açılmış ve eşitliğin pratikte gerçekleşmesi konusunda kadınlar lehine yapılacak düzenlemelerin eşitlik ilkesine aykırı olmayacağı açıkça vurgulanmıştır.

Madde 2-b

2 Mart 2014 tarihinde Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklik ile ayrımcılığa ilişkin 122. madde “nefret ve ayrımcılık” başlığında yeniden dzenlenmiş, “dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi dűőünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle” bir kişinin kamu mal ve hizmetlerinden faydalanmasının, ya da ekonomik bir faaliyette bulunmasının engellenmesinin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağına hükmedilmiştir.

“Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” yerine 26 Aralık 2012 tarihli “İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği” yayımlanarak çok sayıda iş ağır ve tehlikeli iş olmaktan çıkarılarak kadın ve gençlerin istihdamına ilişkin sınırlamalar kaldırılmıştır. Kadınların yalnızca “maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde” çalışması yasak kapsamında kalmış, diğer tehlikeli statüsünde yer alan işlerde doktor raporu olarak çalışmaları mümkün kılınmıştır. Böylece toplumsal cinsiyete dayalı önyargılar nedeni ile yalnızca erkek işi olarak kabul edilen işler cinsiyetçi yapı iğerisinden çıkarılmıştır.

Kendi nam ve hesabına tarımsal faaliyette bulunan kadın çiftçilerin sigorta kapsamında sayılması için aile reisi olmaları koşulu yapılan mevzuat değişikliği ile kaldırılmıştır.

11 Nisan 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6289 sayılı Kanunun 14. maddesiyle, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun “Sendika ve Konfederasyonların Yetki ve Faaliyetleri” başlıklı 19.maddesinde, sendika ve konfederasyonların faaliyetlerde bulunurken kuruluş amaçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetecekleri hüküm altına alınmıştır.

7 Kasım 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 26. maddesiyle de sendika ve konfederasyonların faaliyetlerinden yararlanmada üyeleri arasında eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasaklarına uymakla yükümlü oldukları ve faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetecekleri dzenlenmiştir.

Yasalarda var olan eşitliğin hayatın her alanına yansıtılabilmesinde önem taşıyan ve 2014–2018 dönemini kapsayan “10. Kalkınma Planı” Temmuz 2013 yılında TBMM'de kabul edilmiştir. Kalkınma Planı'nda toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamındaki hedefler şunlardır: kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almaları, istihdamının artırılması, eğitim ve beceri düzeylerinin yükseltilmesinin sağlanması; aile ve iş yaşamının

uyumlaştırılmasına yönelik güvenceli esnek çalışma, kreş ve çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve erişilebilir kılınması ile ebeveyn izni gibi alternatif modeller uygulanması; kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın ortadan kaldırılabilmesi amacıyla özellikle erken çocukluktan başlayarak örgün ve yaygın eğitim yoluyla toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesi ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık oluşturulup örnek uygulamalar geliştirilmesi. 9. Kalkınma Planı kadın konusunu ayrı bir başlık altında incelememiş, çeşitli başlıkları altında kadınlara yönelik önlemlere yer vermiştir. 10. Kalkınma Planında ise toplumsal cinsiyet eşitliğini amaçlayan politikalara asıl olarak “Aile ve Kadın” başlıklı bölümün altında yer verilmiştir. Ayrıca farklı başlıklar altında da toplumsal cinsiyete ilişkin çeşitli amaç, hedef ve politikalar belirlenmiştir.

10. Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları kapsamında Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu, “eğitim, sağlık, şiddet, istihdam ve karar alma ve siyasete katılım” olmak üzere beş temel alanda sorun alanları ve çözüm önerilerini de kapsayan detaylı bir rapor hazırlamıştır.

“Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması” konulu 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi 25 Mayıs 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Genelge ile kadın istihdamı alanındaki mevcut sorunların tespiti ile bu sorunların giderilmesine yönelik ilgili tüm tarafların gerçekleştirdiği çalışmaları izlemek, değerlendirmek, koordinasyon ve işbirliğini sağlamak üzere ilgili kurum ve kuruluşların temsilcilerinden “Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu” oluşturulmuştur. Söz konusu kurul bu güne dek bir kez toplanmıştır. Nihai Yorumların 33. paragrafında talep edilen bilgiler doğrultusunda Türkiye şu çalışmalara dikkat çeker: Genelgenin uygulanmasının teşvik edilmesi amacıyla, KSGM tarafından Genelge kapsamında yer alan kurumların cinsiyet eşitliği bakış açısını ortaya koyacak şekilde bir anket hazırlanmıştır. Anket sonuçları Kurul’da paylaşılacaktır. Aynı zamanda ÇSGB tarafından Genelge’nin izlenmesi amacıyla yıllık raporlar hazırlanmaktadır.

Madde 2-c

Türkiye ulusal yapısı içerisinde kadının insan haklarının korunması için başvuru mekanizmalarını arttırmıştır. 2010 yılında Anayasada değişiklik yapılarak “Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir” hükmü düzenlenmiştir. Ayrıca bu değişikliklere paralel

olarak bireysel başvuruyu daha da somut kılmak amacıyla 2011 yılında yapılan düzenlemeler ile cinsiyet ayrımcılığına maruz kalınması durumunda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru da yapılabilmektedir.

Ayrıca 2012 yılında TBMM'ye bağlı kamu tüzel kişiliğine haiz özel bütçeli Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) kurulmuştur. Kurum idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere çalışmaktadır. Kamu Denetçiliği Kurumu'nda "kadın ve çocuk hakları" alanında özellikle görevlendirilmiş kadın denetçi bulunmaktadır. Kurum 2013 Mart ayı itibariyle şikâyet başvuruları almaya başlamıştır. Şikâyeti menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler gerçekleştirebilmektedir. Ancak şikâyetin, insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere, kamuyu ilgilendiren konulara, çocuk haklarına ve kadın haklarına yönelik olması halinde menfaat ihlali aranmamakta ve yerinde inceleme ve araştırma yapılabilmektedir. Yine aynı çerçevede şikâyetten vazgeçme, şikâyete konu talebin idarece yerine getirilmesi ve şikâyetçinin ölümü veya tüzel kişiliğinin sona ermesi hâllerinde inceleme ve araştırmaya devam edilebilmektedir.

Nihai yorumların 42. ve 43. Paragraflarında tavsiye edildiği üzere insan haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapmak üzere “Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu” 21 Haziran 2012 tarihinde kabul edilmiştir. Kurum, insan haklarının korunmasına, geliştirilmesine ve ihlallerin önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak; işkence ve kötü muamele ile mücadele etmek; şikâyet ve başvuruları incelemek ve bunların sonuçlarını takip etmek; sorunların çözüme kavuşturulması doğrultusunda girişimlerde bulunmak; bu amaçla eğitim faaliyetlerini yürütmek; insan hakları alanındaki gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek amacıyla araştırma ve incelemeler yapmakla görevli ve yetkilidir. İnsan Hakları İhlali İddialarına İlişkin Başvuruların İncelenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik gereği Kuruma yapılacak başvuruların incelenmesi sırasında esas alınan kriterler arasında uluslararası sözleşmeler de yer almaktadır.

Yürütme organları içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin politikaların belirlenmesi ve uygulanması süreçlerinde faaliyet gösteren birimler yer almaktadır. Bu yapılardan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) bünyesinde “Kırsalda Kadın Hizmetleri Çalışma Grubu”, Sağlık Bakanlığı bünyesinde “Kadın ve Üreme Sağlığı Daire Başkanlığı”, Kalkınma Bakanlığı bünyesinde “Kadın Erkek Eşitliği Birimi”, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) bünyesinde “Cinsiyet Eşitliği Şubesi Müdürlüğü”, Türkiye İstatistik Kurumu'nda (TÜİK)

“Toplumsal Cinsiyet Takımı” yer almaktadır. Ayrıca Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan “Mağdur Hakları Daire Başkanlığı” ile başta kadın ve çocuk mağdurlar olmak üzere suç mağdurlarına her türlü maddi ve manevi destek ve hizmetin sağlanması hedeflenmiştir.

Diğer taraftan BM, ASPB ve KEFEK tarafından yürütülen “Türkiye’de Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Elverişli Ortamın Teşvik Edilmesi BM Ortak Programı kapsamında belirlenen 31 kanun toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle gözden geçirilmiş, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilinci artırmak için 26 ili kapsayacak şekilde illerin mülki idare amirleri, belediye başkanları, sivil toplum örgütleri ile milletvekillerinin bulunduğu ve fikir paylaşımında bulunduğu toplantılar yapılmıştır.

BM Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı “Kadın Dostu Kentler Projesi” ile cinsiyet eşitliği konusunda yerel mekanizmaların kurulması ve güçlendirilmesini hedeflemiştir. Nisan 2011- Nisan 2014 tarihlerini kapsayan Proje ile 12 ilde yerel eşitlik eylem planı hazırlanmış, yerel yönetimler içerisinde eşitlik birimleri ve komisyonlar kurulmuştur. Söz konusu Proje ile başlatılan bu çalışmaların Türkiye’ye yaygınlaştırılması için 2010/10 sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi yayınlanmıştır.

Madde 2-d

Yürürlükte olan mevzuatın uygulamaya etkin bir şekilde yansıtılmasını sağlamak, sorumlu kurum ve kuruluşları kadın erkek eşitliği konusundaki görevleri konusunda harekete geçirmek amacıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (UEP) (2008-2013) ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele UEP (2007-2010) uygulanmıştır. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele UEP, 2012-2015 dönemi için güncellenmiş ve yeniden uygulamaya koyulmuştur. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği UEP’nin 2014-2018 dönemi için Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi, yetki ve karar alma mekanizmalarına katılım, sağlık, eğitim, istihdam, çevre, yoksulluk, medya başlıklarında güncelleme çalışmaları sürdürülmektedir. Söz konusu Eylem Planları, amaçları, hedefleri, uygulama dönemlerini ve sorumlu kurum kuruluşları belirlemekte; sorumlu kurum ve kuruluşların katıldığı izleme ve değerlendirme toplantıları ile takip edilmektedir.

Madde 2-f ve 5-a’da yer verilen eğitim programları kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısına sahip olmaları ve plan ve programlara bu bakış açısını yerleştirmelerini sağlamaktadır.

Madde 2-e

Bkz Madde 1 ve Madde 2-c

Madde 2-f

Nihai Yorumların 21, 22, 23, 24 ve 25. paragrafında belirtilen hususlar dikkate alınarak Türkiye olarak Şu hususlara dikkat çekmek isteriz:

ASPB bünyesinde kadına yönelik Şiddetle mücadele amacıyla yeni bir kanun çalışması yürütülmüş, “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” hazırlanmıştır. Kanunun hazırlık sürecinde STK temsilcileri, aile içi Şiddet konusunda görev yapan cumhuriyet savcılarını, aile mahkemesi hakimleri, baro başkanları ile toplantılar düzenlenmiş, ilgili tüm kurum ve kuruluşların yazılı görüşleri alınmıştır. 8 Mart 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu’nda oy birliği ile kabul edilen Kanun; 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Kanun ile; cinsiyete dayalı Şiddet kavramını genişletilmiş, fiziksel, sözlü, cinsel, ekonomik ve psikolojik Őiddeti de kapsayacak Şekilde “Şiddet”, “ev içi Şiddet” ve “kadına yönelik Şiddet” kavramları tanımlanmıŐtır. Korunan kişi ile Şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunan kişi hakkında alınabilecek koruyucu ve önleyici tedbirler ayrıntıları ile düzenlenmiştir. Aile mahkemesi hakimi dışında mülki amir ve kolluk amirine de Kanunda belirtilen hükümler çerçevesinde tedbir kararı alma yetkisi tanınmıŐtır. Bu çerçevede mesai saatleri dışında, hafta sonlarında ve tatillerde de tedbir kararı alınması mümkün olabilmektedir. Mağdurun gizlilik ve güvenliği de öngörülerek gerekli olması halinde tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adreslerinin tüm resmi kayıtlarda gizli tutulacağı belirtilmiŐtir. Kanunun etkinliğini ve caydırıcılığını artırmak amacıyla Şiddet uygulayanın önleyici tedbir kararına aykırı davranması halinde üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulması; aykırılığın her tekrarında on beş günden otuz güne kadar zorlama hapsinin söz konusu olacağı hükme bağlanmıŐtır. Şiddetin önlenmesi ve koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri”nin (ŞÖNİM) kurulması ve merkezlerce verilecek hizmetler düzenlenmiştir. Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hakim kararı ile teknik

araç ve yöntemler kullanılabileceği öngörülmüştür. ŞÖNİM'lere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz 6. Rapor sonrası sunulan Ara Rapor ve Ara Rapor sonrasında sunulan ek bilgiler. Kanunun Uygulama Yönetmeliği ilgili kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanmış, 18 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Nihai Yorumların 23. paragrafında da belirtilen endişeler dikkate alınarak, 6. Rapor döneminde 43 olan kamuya bağlı kadın konukevi sayısı, ASPB'nin kurulduğu tarih olan 2011 yılı Haziran ayında 48'e yükseltilmiştir (1014 kapasite). Bakanlığın kurulması ile birlikte kadın konukevlerinin sayısı hızla artmıştır. Halihazırda KSGM'ye bağlı 92; STK'lara ait 3 ve yerel yönetimlere bağlı 33 olmak üzere toplam 128 konukevi 3.365 kapasite ile hizmet vermektedir. Ülke genelinde sadece 5 ilde kadın konukevi bulunmamakla birlikte, bu illerde de konukevi açılış çalışmaları hızla sürdürülmektedir. 2014 Haziran itibariyle Bakanlığa bağlı kadın konukevlerinden 40.281 kadın ve 20.741 çocuk olmak üzere toplam 61.022 kişi faydalanmıştır.

Kadın konukevlerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, kurum ve kuruluşlar ile STK'ların katkı ve katılımlarıyla hazırlanmış, 5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Kadın konukevlerine bağlı olarak hizmet veren ilk kabul birimleri, barınma ihtiyacı bulunan şiddet mağduru kadınların ilk gözlemlerinin yapıldığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, geçici kabulleri yapılarak iki haftaya kadar kalabilecekleri birimlerdir. 2011 yılı Temmuz ayı itibariyle 3 ilk kabul birimi hizmete açılmış olup Mayıs 2014 itibariyle 25 ilk kabul birimi hizmet verir hale getirilmiştir. İlin büyüklüğü ve başvuru sayısı dikkate alınarak ihtiyaç duyulan yerlerde ilk kabul birimlerinin hizmet vermesi için çalışmalar devam etmektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında Mayıs 2014 itibariyle alınan koruyucu tedbir karar sayısı 31.828, önleyici tedbir karar sayısı 198.961, zorlama hapsi kararı sayısı 3.231'dir.

Ceza Kanunu ile düzenlenen cinsel suçların yeniden değerlendirilerek, bu suçların kapsamının genişletilmesine ve verilen cezaların artırılmasına yönelik kanun tasarısı 17 Haziran 2014 tarihinde kabul edilmiştir. Kanun ile cinsel saldırı suçu için öngörülen cezalar ağırlaştırılmış, suçun nitelikli hali yeniden düzenlenerek kapsamı genişletilmiştir. Vesayet ilişkisinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması, üvey akraba ilişkileri, evlatlık ilişkisi, insanların toplu

olarak bir arada yaşadığı ortamdan yararlanmak suretiyle suçun işlenmesi halleri de ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. Ayrıca uygulamada soruna yol açan ve mağdurun ruh ve beden sağlığının bozulması durumunda cezanın artırılacağı yönündeki fıkra maddeden çıkarılarak mağdurun adli tıp süreçlerinde ikincil mağduriyet yaşamasının önüne geçilmiştir. Buna ek olarak çocukların cinsel istismarı konusunda da düzenlemeler yapılmıştır. Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu için öngörülen cezalar ağırlaştırılmıştır. Eylemin evlenme yasağı bulunan kişiler arasında gerçekleşmesi veya evlatlık ya da koruyucu aile ilişkisi bulunan kişiler arasında gerçekleşmesi hali ilk defa suç olarak düzenlenerek aile içi cinsel ilişkinin cezalandırılması amaçlanmıştır. Suçun kamu görevinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlenmesi, vasi, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren tarafından işlenmesi, posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle ve teşhir suretiyle işlenmesi halleri de ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir.

Nihai Yorumların 24. ve 25. paragrafında talep edildiği üzere Ceza Kanunu'nun töre cinayetleri (82-1/k), cinsel saldırı (102), çocukların cinsel istismarı (103), reşit olmayanla cinsel ilişki (104) ve cinsel tacizi (105) düzenleyen maddeleri kapsamında açılan davalar verilen mahkumiyetlere ilişkin bilgi için bkz Ek Tablo 2. Ayrıca kadın cinayetlerine ilişkin veri için bkz Ek Tablo 3.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve programlara dahil edilmesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yasal çerçevenin uygulamalara yansıtılması ve toplumda zihniyet dönüşümünün sağlanması amacıyla başta hizmet sunucular ve politika geliştiriciler olmak üzere tüm toplumsal kesimlere yönelik eğitim programları artırılmıştır. Söz konusu eğitimlerde başta CEDAW (Nihai Yorumlar 13. paragrafta tavsiye edildiği üzere) ve İstanbul Sözleşmesi olmak üzere 6284 sayılı Kanun ve ilgili tüm mevzuata ilişkin bilgilendirme gerçekleştirilmektedir. Nihai Yorumların 20, 21 ve 23. paragrafında tavsiye edilen hususlara da katkı sağlayacağı düşünülen bu eğitimlerden örnekler aşağıda sıralanmaktadır.

2007 yılından bu yana kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda 71.000 polis, 65.000 sağlık görevlisi, 21.000 din görevlisinin eğitimleri tamamlanmış; 336 Aile Mahkemesi Hakimi ve Cumhuriyet Savcısına yönelik seminerler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Emniyet Teşkilatı içinde aile içi şiddet konusunda uzman bir eğitici grubu oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra, "Kadın Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitimleri"ne yaklaşık 3300 kamu görevlisi katılım sağlamıştır. 2013 yılı içerisinde söz

konusu programların “Etki Değerlendirme Analizi” ile eğitim programlarının fayda sağladığı, geliştirilerek sürdürülmesi gerekliliği ortaya konulmuştur.

Jandarma Okullar Komutanlığı müfredatına “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” konusu bir dönemlik ders olarak eklenmiştir. 2012 yılında başlatılan Jandarma Genel Komutanlığı personeline yönelik eğitim programları devam etmektedir. Genelkurmay Başkanlığı personeline yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitici eğitimleri gerçekleştirilmekte olup, eğitici eğitimlerinin tamamlanmasını müteakip silah altına alınan erbaş ve erlere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadele dersleri uzaktan eğitim yerine daha detaylı materyaller çerçevesinde yüz yüze verilecektir.

Ülke genelindeki tüm polis merkezlerinde POL-NET üzerinden “Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu” on-line olarak doldurulmaya başlanmıştır. Form ile polis tarafından mağdurun risk değerlendirmesi yapılarak, gerekli önlemlerin alınması mümkün olmaktadır. 6284 sayılı Kanun’un uygulanmasına yönelik 2014 yılında tüm polis merkez amirliklerinde çalışan ifade almakla görevli polis memurlarına (mukayyit) ve polis merkezi amirlerine eğitimler verilmiştir.

Aile, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde görev yapan 315 psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacıya yönelik olarak 2012 yılında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularını içeren seminerler düzenlenmiş, bu konular hizmet içi eğitimlere dahil edilmiştir.

Adalet Bakanlığı taşra teşkilatında çalışan Yazı İşleri Müdürleri ve Zabıt Katiplerine yönelik hizmet içi eğitimlere “Kadına Yönelik Şiddet” ve “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” konuları dahil edilmiş, toplamda 778 kişiye ulaşılmıştır.

“ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü ve Sosyal Hizmet Danışma Hattı”nda görev yapacak olan personele yönelik olarak düzenlenen eğitimlere kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği konuları dahil edilmiştir.

250 mülkiye başmüfettişi ve yaklaşık 190 kaymakam adayına da kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında seminer düzenlenmiştir.

ASPB il Müdürleri ile ŞÖNİM’lerde ve il müdürlüklerinde görev yapan 250 meslek elemanına yönelik kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eğitimleri gerçekleştirilmiştir.

Eğitimlerin yanı sıra idari önlemler de alınmaktadır.

“Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi” 2007 yılında oluşturulmuş, şimdiye dek 7 kez toplanmıştır. İzleme Komitesi ilgili Bakan’ın başkanlığında ve KSGM koordinatörlüğünde kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve STK temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilmektedir.

“Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele UEP 2007-2010 döneminde uygulanmıştır. UEP’de yer alan tedbirlerin uygulanması, dönemsel toplantılar aracılığıyla izlenmiştir. UEP ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerin kadın araştırmaları merkezlerinin katkı ve katılımları ile güncellenmiş ve "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele UEP 2012-2015, 10 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ulusal Eylem Planı’nın uygulanması süreci 6 ayda bir gerçekleştirilen değerlendirme ve izleme toplantıları ile devam etmektedir.

Elektronik Destek Sistemi Pilot Uygulaması, 18 Ekim 2012 tarihinde iki ilde pilot olarak başlatılmıştır. Söz konusu uygulama ile şiddet mağduru kadına, alınan koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının izlenmesi amacıyla mahkeme kararı ile “panik butonu” verilmektedir. Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Programı (IPA) kapsamında finanse edilen Kadın Sığınma Evlerinin Kapasitesinin Güçlendirilmesi projesi kapsamında sistemin değerlendirilerek Türkiye geneline yaygınlaştırılması için model oluşturulması ve gerekli alt yapının tespit edilmesi planlanmaktadır.

Barolara Bağlı Kadın Danışma Merkezleri ve Adli Yardım Büroları tarafından adli destek hizmetleri, Sağlık Bakanlığı tarafından hastanelerin acil servislerinde oluşturulan “Psikososyal Destek ve Krize Müdahale Birimleri”nde aile içi şiddet konusunda psikososyal destek hizmetleri sağlanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet konusunda veri standardizasyonunu sağlamak amacıyla 2012-2013 döneminde “Kadına Yönelik Şiddet Veri Tabanı/Sistemi” Oluşturulması Pilot Uygulama Etüt Projesi” yürütülmüş ve kadına yönelik şiddet veri tabanı modeli geliştirilmiştir.. Diğer yandan, KSGM bünyesinde kullanılan veri sistemlerinin entegrasyonuna yönelik çalışmalar tamamlanma aşamasındadır.

2008 yılında Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması kadınların yaşadığı aile içi şiddetin yaygınlığı, şiddet biçimleri, neden ve sonuçları ile risk faktörlerinin anlaşılması amacıyla ülke çapında yürütülmüş en kapsamlı araştırmadır. (Bkz Ek Tablo 4) Araştırma’nın güncellenme çalışmaları 2013 yılında başlamış olup araştırmanın sonuçlarının kamuoyuyla 2014 sonunda paylaşılması öngörülmektedir.

IPA kapsamında finanse edilen ve 2014-2016 yılları arasında yürütülecek 9.601.000 Avro bütçeli “Aile İçi Şiddetle Mücadele İçin Kadın Konukevleri Projesi” uygulanmaktadır. Proje ile 26 pilot ilde sürdürülecek çalışmalarla şiddet mağduru kadınlara sağlanacak destek hizmetlerinin yanı sıra merkezi ve yerel yönetim ile yerel STK’lar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Proje kapsamında il eylem planları hazırlanması ve hizmet birimlerinin iş akış ve standartlarının geliştirilmesinin yanı sıra ŞÖNİM, kadın konukevi, Emniyet Genel Müdürlüğü aile içi şiddet bürosu, sağlık, Adalet Bakanlığı çalışanlarına yönelik kadına karşı şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği eğitim programları düzenlenmesi hedeflenmektedir. 700’ü eğitici eğitimi olmak üzere toplamda 1550 kişiye eğitimler verilerek 175.000 sağlık ve emniyet personeline ulaşılması beklenmektedir. STK’larca hazırlanan 19 projeye yaklaşık 3 milyon Avro hibe desteği sağlanmıştır.

6284 sayılı Kanun’un hükümlerinin uygulamaya nasıl yansıdığı, Kanun kapsamında alınan koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının şiddet olaylarının önlenmesinde ve şiddet mağdurlarının korunmasındaki etkisinin değerlendirilmesi amacıyla 2014 yılında bir etki analizi çalışması gerçekleştirilecektir..

8 Ekim 2013 tarihinde “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelikte” yapılan değişiklik ile devlet memuru olarak çalışanlara yönelik başörtüsü yasağı kaldırılmış, TBMM İç Tüzüğünde yapılan değişiklik ile de Meclis’te kadın milletvekillerinin başörtüsü ve pantolon giyebilmesi mümkün kılınmıştır³. Öte yandan başörtüsü nedeniyle istihdam fırsatları engellenen, ancak daha sonra Danıştay kararları ile işlerine devam edebilen kadınlar bulunmaktadır. Örneğin, gıda mühendisi bir kadının meslek odasından mesleğini icra edebilmek amacıyla resmi belge talep etmesi ve bu talebin söz konusu belgenin başörtülü resim ile düzenlenemeyeceği gerekçesiyle reddedilmesi üzerine açılan dava başvuran lehine sonuçlanmıştır. Başka davalarda ise, başörtüsü nedeniyle memurluktan çıkarılan öğretmenlerin başvurusu değerlendirilmiş, memurluktan çıkarmayı

³ Nihai Yorumların 16. ve 17. paragraflarında değinilen başörtüsü yasağına ilişkin kaydedilen gelişmeler için bkz ara dönem raporu ve ara dönem raporu çerçevesinde talep edilen ek bilgilere verilen yanıtlar

onaylayan mahkeme kararları bozulmuştur. Ayrıca yükseköğretim kurumlarındaki başörtüsü serbestisine ilişkin uygulamalar için bkz 6. Rapor sonrası sunulan ara rapor.

Tüm bunlara ek olarak ülkemize gelen Suriye vatandaşlarına ve onlara hizmet veren personele yönelik olarak “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale İnsani Yardım Programı”; KSGM, Acil Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı ve BM Nüfus Fonu (UNFPA) işbirliği ile Nisan 2013’ten bu yana yürütülmektedir. Ayrıca erken yaşta ve zorla evliliklerle ilgili bilgi paylaşımında bulunmak, kadınlar arasında dayanışma inşa etmek amacıyla, Suriyeli kadınlarla toplantılar gerçekleştirilmiş olup yaklaşık 400 bin adet Arapça ve Türkçe bilgilendirme broşürleri dağıtılmıştır.

Madde 2-g

Bkz. 6. Rapor

Madde 3

KSGM 2011 yılında ASPB’nin ana hizmet birimlerinden biri olarak yeniden yapılandırılmıştır. KSGM politika üretme görevinin yanı sıra kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmekte ve koordine etmektedir. Kadın konukevleri, KSGM bünyesinde hizmet vermeye başlamış, KSGM’nin bütçesinde ve personel sayısında artış meydana gelmiştir (Bkz Ek Tablo 1).

Kadının Statüsü Danışma Kurulu, 2004-2011 yılları arasında faaliyet göstermiştir. KSGM’nin ASPB’ye bağlı ana hizmet birimlerinden biri olarak yapılandırılmasıyla birlikte Danışma Kurulu Aralık 2013 itibarıyla yeniden oluşturulmuştur.

24 Mart 2009’da TBMM’de KEFEK kurulmuştur. Komisyonun görevi kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeler konusunda TBMM’yi bilgilendirmek, kendisine havale edilen işleri görüşmek, TBMM’ye sunulan kanun tasarısı ve teklifleriyle kanun hükmünde kararname hakkında esas veya tali komisyon olarak görüş sunmaktır. Komisyon tarafından hak ihlalleri ve kadına yönelik her türlü ayrımcılık, şiddet vb. konularda ilgili başvurular incelemekte ve gerekli görüldüğü hallerde ilgili merciler uyarılmaktadır. Ayrıca diğer yasal ve idari gelişmeler için bkz 6. Rapor ve Madde 2.

Madde 4.1

Nihai Yorumların 18. ve 19. paragrafında belirtilen hususlar dikkate alınarak Türkiye olarak geçici özel önlemler konusunda şu hususlara dikkat çekmek isteriz:

Anayasanın 10. maddesi ile (Bkz. Madde 2-a) eşitliğinin sağlanması için geçici özel önlem politikalarının önü açılmıştır.

Türkiye’de uygulanan geçici özel önlem uygulamalarından birisi Şartlı Eğitim Yardımlarıdır. Bu yardımlar ile yoksul ailelerin çocuklarına okuma imkânı sunulmaktadır. Kız öğrencilere temel eğitimde %14,3, ortaöğretimde ise %20 oranında daha fazla parasal yardım yapılmaktadır. Şartlı yardımların diğer bir önemli boyutu, kadının ve ailenin güçlendirilmesi amacıyla ödemelerin doğrudan annelere yapılmasıdır.

Yüksek öğrenimde okuyan kadın öğrencilerin barınması için oluşturulan Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtların kapasitesinin % 62,74’ü kadınlara ayrılmıştır.

2011 yılında yürürlüğe giren 6111 Sayılı Kanun ile kadınlara yeni istihdam imkânlarının teşvik edilmesi için 12 ila 54 ay arasında değişen sürelerde sigorta primlerinin işveren hisselerinin devlet tarafından karşılanacağı hususları düzenlenmiştir. Söz konusu teşvikten Şubat 2014 itibariyle 144.028 kadın yararlanmıştır.

Ayrıca 2012 Şubat ayından beri ihtiyaç sahibi ve eşi vefat etmiş kadınlara şartları devam ettiği süre içerisinde aylık yaklaşık 125 dolar⁴ yardım, iki aylık periyotlarla düzenli olarak verilmektedir.

Öte yandan bazı siyasi partiler son yıllarda aday saptamalarında kadınlar için kota/parite uygulamasına başlamışlardır. Ayrıca kadınların siyasete katılımı için uygulanan özel önlemler için bkz Madde 7-a.

Madde 4.2

Doğum izni ve buna ilişkin konular Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanunu ile düzenlenmiştir (bkz 6. Rapor). Söz konusu kanunlarda 2011 yılında yapılan değişiklikle, kadın

⁴ 2 TL=\$1

işçinin ve memurun erken doğum yapması halinde doğumdan önce kullanamadığı analık izni sürelerinin doğum sonrası sürelere eklenmek suretiyle kullandırılması hükmü eklenmiştir.

2011 yılında Devlet Memurları Kanununda yapılan düzenlemeler ile hamileliğin yirmidördüncü haftasından itibaren ve doğumdan sonraki bir yıl süreyle gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemeyeceği hükmü getirilmiştir. 2013 yılında yapılan değişiklikle bu süre iki yıla çıkarılmıştır.

Devlet Memurları Kanununda yer alan, “aylıklı izin” kavramı değiştirilerek “analık izni” olarak adlandırılmıştır. Ayrıca

Süt izni süreleri yeniden düzenlemiştir. Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde 1,5 saat izin verilmektedir Kadın memurlara analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilmektedir. Süt izninin nasıl kullanılacağına kadın memur karar vermektedir.

Anneliğin korunması amacıyla sunulan destekler için bkz Madde 12.2.

Madde 5-a

Komite tarafından R.K.B başvurusu hakkında verilen 2-a/c; 5-a; 11-a/b. maddelerin ihlaline ilişkin karar kapsamında şu çalışmalar yapılmıştır: Kararın Türkçe’ye çevrilerek yaygınlaştırılması sağlanmış, İş Kanunu’nun 5. maddesi ile CEDAW Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü’nde yer alan hükümlerin daha etkin uygulanması amacıyla Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Cumhuriyet Başsavcılıkları, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılıklarına ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlıklarına kararın Türkçesi gönderilmiş, hakim ve savcılar bilgilendirilmesi talep edilmiştir. Ayrıca Türkiye Adalet Akademisi tarafından hakim ve savcılara verilen meslek öncesi eğitimlere, 2014 sonbahar döneminden itibaren “Yargıda ırk ve cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi” konulu bir ders eklenmesi planlanmıştır. Öte yandan başvuranın avukatı ve başvuran ile uzmanlar tarafından temasa geçilmiş, başvuranın kişisel bilgilerinin gizliliğine özellikle dikkat edilerek kendisinin sosyo-ekonomik durumu, işten atılması nedeniyle yaşadığı sosyal ve ekonomik kayıplar konusunda bilgi alınmıştır. Başvuranın işten çıkarılmasının ardından bir süre mesleğinden uzaklaşsa da, hali hazırda daha önceki işine benzer bir işte istihdam edildiği, (kendi beyanları doğrultusunda) sağlıklı aile ortamının sürdüğü anlaşılmıştır. Kendisine devlet

tarafından sunulan sosyal hizmetler hakkında bilgi verilmiş, ancak başvuran bu hizmetler konusunda bir talebi olmadığını beyan etmiştir.

Nihai Yorumların 20. ve 21. paragrafındaki tavsiyeler göz önüne alınarak; toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile mücadele etmek amacıyla KSGM tarafından kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen panel, hizmet içi eğitim, seminer veya yurtdışında çeşitli kurum ve kuruluşlarca düzenlenen etkinliklere katılım sağlanmakta, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, kadın ve kız çocuklarının eğitimi, karar alma mekanizmalarına kadınların katılımı, kadın sağlığı vb. konularda sunum yapılmakta veya eğitim verilmektedir. Söz konusu eğitimlerde Nihai Yorumların 13. paragrafında tavsiye edildiği üzere CEDAW'a ilişkin bilgi de verilmektedir.

İletişim fakültesi öğrencilerine yönelik "Toplumsal Cinsiyet ve Medya Atölyeleri" programına toplam 434 öğrenci katılım sağlamıştır. Yerel medya çalışanlarına yönelik olarak "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel Medya Çalışanlarının Rolü ve Haber Yazma Atölyeleri" programına 198 medya çalışanı katılım sağlamıştır. Söz konusu eğitimlerin etki analizi yapılmış olup, eğitimlerin fayda sağladığı, geliştirilerek sürdürülmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Diğer taraftan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), ASPB merkez ve taşra teşkilatında görev yapan personele yönelik hizmet içi eğitim programına toplumsal cinsiyet eşitliği konusu dahil edilmiştir.

2013 yılında ASPB, MEB ve STK işbirliğinde başlatılan toplam 10 pilot ilde gerçekleştirilecek Projeler ile kız teknik ve meslek liselerinde çalışan öğretmenlere, öğrencilere ve ailelerine yönelik olarak, toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı eğitim faaliyetleri, rol model buluşmaları, seminerler gerçekleştirilecektir.

2012 yılında, 25 Kasım etkinlikleri kapsamında kadına yönelik şiddetle mücadelede erkek katılımına yönelik "Biz de Varız" bildirgesi imzaya açılmış, beyaz kurdele dağıtılmıştır. Bildirgeye ilk imza Sayın Başbakan tarafından atılmış, bildirge erkek milletvekillerince de desteklenmiştir.

KSGM ile UNFPA Türkiye Ülke Ofisi arasında imzalanan İşbirliği Protokolü kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında Bakanlığın merkez

ve taşra teşkilatının kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi ve illerde eğitim vermek üzere 100 kişilik eğitici ekibinin oluşturulmuştur.

Radyo Televizyon Üst Kurulu Kanunu'nda 2011 yılında yapılan değişiklikler ile toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen programlar yapılamayacağı hükmü getirilmiş, "Yayın Hizmeti ve Esasları Hakkında Yönetmelik"te ise bu hükümler yansıtılmış ayrıca ticari iletişimin kadınların istismarına yönelik olmayacağı, tanıtımı yapılan ürün, hizmet veya imajda, kadın bedeni cinsel bir meta olarak kullanılmayacağına hükmedilmiştir.

Öte yandan Nihai Yorumların 49. paragrafında tavsiye edildiği üzere Türkiye BM kuruluşları ile sıkı işbirliği içerisinde çalışmaktadır ve bu işbirliğini önümüzdeki dönemde de sürdürecektir Bölgede toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını yaygınlaştırmak amacıyla İstanbul'da çalışmalarına başlayan UN Women Bölge Ofisi yöneticileri ile işbirliklerinin artırılması planlanmaktadır.

Diğer çalışmalar için bkz Madde 11-a.

Madde 5-b

ASPB tarafından 5 alanda (aile içi iletişim, sağlık, iktisat, hukuk ve medya) "Aile Eğitim Programı (AEP)" geliştirilmiştir. Aile içi iletişim modülünde özellikle ev içi iş bölümünün eşit bir şekilde dağılması, çocuk bakım sorumluluğunun paylaşılması hususuna vurgu yapılmaktadır. Ayrıca benzer bir eğitim "Evlilik Öncesi Eğitim" programı çerçevesinde yeni evlenecek çiftlere yönelik olarak da uygulanmaktadır. Her iki eğitim de 81 ilde uygulanmakta olup. yaklaşık 180.000 kişiye ulaşılmıştır. 2012 yılında hayata geçirilen "AEP'nin Uygulanması ve Yaygınlaştırma Projesi" ile AEP'nin evliliğe hazırlanan veya evli yetişkin istekli bireylere daha fazla ulaştırılması; yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

MEB tarafından yürütülen "0-18 Yaş AEP" programının genel amacı, ülke genelinde 0-18 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin "anne-babalık becerileri"nin geliştirilmesi ve böylece çocuğun ve ergenin var olan potansiyelini kullanmasını sağlamaktır. Program kapsamında Baba Destek Eğitimi ve Anne Destek Eğitimi gerçekleştirilmektedir. Baba destek programı, çocukların ihtiyaçları ile ilgili bilgilenmelerini, evdeki iş ve sorumluluk dağılımında demokratik tutumu benimsemelerini, evlilik ve aile içi iletişimi geliştirmelerini, edindikleri

bilgi ve becerilerini çevrelerinde de kullanabilmelerini amaçlamaktadır. 0-18 Yaş AEP kapsamında 2012-2013 yıllarında toplam 216.264 kişi yararlanmıştır.

Madde 6

6. Raporunda ifade edildiği üzere gerçekleştirilen yasal değişiklikler, oluşturulan Ulusal Görev Gücü ve İnsan Ticareti ile Mücadele UEP ile Türkiye son zamanlarda insan ticaretiyle mücadelede ilerlemeler kaydetmiştir. Ulusal Görev Gücü tarafından hazırlanan 2. UEP 2009 yılında uygulanmaya başlanmıştır. İnsan ticareti kapsamında yabancı mağdurları koruma programı STK'ların da desteği ile sürdürülmektedir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi (ICMPD) gibi kuruluşlarla insan ticaretiyle mücadele alanında ortak projeler yürütülmektedir.

Türkiye Nihai Yorumların 26. paragrafında verilen tavsiyeleri dikkate alarak, özellikle kurumsal ve yasal şu gelişmelere dikkat çeker: 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 11 Nisan 2013 tarihinde yayımlanmıştır. Kanun ile birlikte insan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütme, acil yardım hattının ve insan ticareti mağduru konukevlerinin işletmesi İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nde yapılandırılan İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığına verilmiştir. İnsan ticareti mağdurlarına özel olarak hizmet veren ve STK'lar tarafından desteklenen 3 konukevi bulunmaktadır. Buna ek olarak insan ticareti mağdurları kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında sunulan diğer hizmetlerden faydalanmakta, ihtisaslaşmamış konukevlerinden de yararlanmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarına, tedavi, bakım ve hukuki prosedür süresinde, Türkiye'de belli bir süre ikamet izni verilmesini teminen, "altı ay süreli insani vize ve kısa süreli ikamet uygulaması" başlatılmıştır. Ayrıca söz konusu kanunda insan ticareti mağdurları ve refakatsiz çocuklar için koruma hükümlerine yer verilmiştir.

Madde 7-a

Siyasete katılma hakkı cinsiyet ayrımı yapılmaksızın Anayasa ve yasalar ile teminat altına alınmıştır (bkz. 6. Rapor).

2007 yılından itibaren parlamentodaki kadın oranında önceki yıllara kıyasla büyük artış gerçekleşmiştir. 2002 yılında 4,4 olan bu oran 2007 yılında 9,1'e, 2011 yılında ise bugüne kadarki en yüksek temsil oranı olan %14,4'e ulaşmıştır (Bkz Ek Tablo 5). Parlamentodaki

kadın milletvekili sayısı 2011 yılı itibariyle 79'dur. 26 üyesi bulunan Bakanlar Kurulunda ise 1 kadın⁵ bakan bulunmaktadır. TBMM teşkilat yapısına bakıldığında, 4 Başkanvekilinden 3'ü kadındır. Ayrıca TBMM'de faaliyet gösteren 17 ihtisas komisyonundan 3'ünün başkanı kadındır.

Genel ve yerel seçimlerde aday adayı olan ve parti tarafından aday olarak gösterilen kadın sayısında artış görülmektedir (Bkz Ek Tablo 6). Bu artışın ortaya çıkmasında kadınların siyasette yer almasına ilişkin toplumsal beklenti, kadınların siyasete ilişkin tutum ve yaklaşımlarının olumlu olarak değişmesinin yanı sıra siyasi partilerin uyguladığı özel önlemlerin de (kadınlardan adaylık ücreti alınmaması, listelerde ön sıralarda kadın adaylara yer verilmesi vb.) etkisi olduğu değerlendirilmektedir.

30 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimler neticesinde 2009 yılına kıyasla önemli bir artış olmuştur. 2009 yılında hiç kadın Büyükşehir Belediye Başkanı yok iken, 2014 yılında 30 Büyükşehir Belediye Başkanının %10'u kadın olmuştur 2014 seçimleri sonrası Belediye Başkanlarının %2,73'ü, belediye meclis üyelerinin %10,72'si, il genel meclisinin %4,79'u kadın olmuştur (Bkz Ek Tablo 7).

Bu artışa paralel olarak siyasi partilerin yönetim organlarında daha fazla kadın yer almaya başlamıştır. Bkz Ek Tablo 8.

Türkiye'de yaklaşık 50 yıllık bir geçmişi olan siyasi parti kadın kolları kadınların siyasal alanda görünürlüğünün sağlanmasında, katılımlarının artırılmasında önemli bir örgütlenme olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın kolları, gerek seçim dönemlerinde gerekse parti içerisinde aktif olarak çalışmaktadırlar.

Ulusal ve yerel siyasette kadın temsilci ve aday sayısında artış yaşanmakla birlikte bu sayılar halen istenilen düzeyde değildir. Nihai Yorumların 29. paragrafında da belirtildiği gibi kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almaları konusunda toplumsal bilinç düzeyinin artması büyük önem taşımaktadır. Özellikle sivil toplum kuruluşları tarafından seçim öncesi gerçekleştirilen kampanyalar ile yetki ve karar alma mekanizmalarında kadın sayısının artmasına ilişkin toplumsal farkındalığın artması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra çeşitli sivil toplum kuruluşları ve siyasi partiler tarafından özellikle seçim dönemlerinde açılan

⁵ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

“Siyaset Akademileri/Okulları” vasıtasıyla kadınların siyasete ilişkin bilgi düzeylerini artırma, “siyasete hazırlama” çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Madde 7-b

DPB'nin Haziran 2014 verilerine göre kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen personelin % 37,25⁶'i kadındır. Kadınların bürokrasi içerisinde üst düzey karar verici konumlardaki oranı için bkz Ek Tablo 9. Mülki idarede kadının durumuna baktığımızda 1 kadın Vali görev yapmakta olup 458 Vali yardımcısından 6'sı kadındır. 860 Kaymakamın 21'i kadındır. Üst düzey bürokraside kadın oranına bakıldığında ise Bakanlıklar bünyesinde 22 Müsteşardan 1'i, 71 müsteşar yardımcısından 3'ü kadındır (Bkz Ek Tablo 10).

Yargı organını oluşturan mahkemelerde görev yapan personele baktığımızda adli yargıda görev yapan hakimlerin %39'u, savcılarının ise %6'sı; idari yargıda görev yapan hakimlerin ise %20'si kadındır (Bkz Ek Tablo 11).

Üst derece mahkemelerdeki cinsiyet dağılımı ise şu şekildedir: Anayasa mahkemesinde görev yapan üye ve raportörlerin %10'u, Yargıtay ve Danıştay'da görev yapan üye-hakim ve savcılarının yaklaşık %34'ü kadındır. Şubat 2014 tarihi itibarıyla Danıştay Başkanlık görevini kadın üye yürütmektedir.

Şubat 2014 itibarıyla üniversitelerde görevli öğretim elemanlarının yaklaşık %41'i kadındır. Kadınların profesörler içindeki oranı %28,4, doçentler içindeki oranı %33,1, öğretim görevlileri içindeki oranı ise %42,8'dir (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), 2014 verileri). 176 üniversitenin 14'ünde kadın rektör görev yapmaktadır.

Yetki ve karar alma mekanizmalarına ilişkin “cinsiyet bazında” daha detaylı veriler derlenmeye ve kamuoyuna sunulmaya başlanmıştır. 2008 yılından bu yana kamudaki üst düzey kadınların oranında istenilen artış gözlenmemiştir. Ancak bu konuda farkındalığın geliştiği ve önümüzdeki yıllarda beklenen artışın gerçekleşeceği değerlendirilmektedir.

Madde 7-c

⁶ Söz konusu orana MİT Müsteşarlığı, Merkez Bankası, Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası, Mahalli İdareler kadroları ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin Asker sayısı dahil değildir.

Meslek örgütleri ve sendikalar kendi yapılanmalarına toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını yerleştirmek ve bu alanda faaliyet göstermek için çeşitli kurullar, komisyonlar ve çalışma grupları kurmaktadır. Meslek kuruluşları ve sendikalarda kadın başkan yer almamaktadır. Üst düzey kadın yönetici sayısı için bkz Ek Tablo 12.

Sendikalara toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı yerleştirme hedefi ile yasal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. İlgili değişiklikler için bkz Madde 2-b. Bu düzenlemelerin sendikalarda kadınların temsilini arttıracakları düşünülmektedir.

Madde 8

Dışişlerinde görev yapan 214 Büyükelçiden 28'i kadındır (Bkz Ek Tablo 13). Bu sayı şimdiye kadarki en yüksek sayı olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yurtdışında aktif görev yapan toplam 39 Elçi-Müsteşar veya Birinci Sınıf Başkonsolos'un 14'ü, merkezde yer alan toplam 65 Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür veya Genel Müdür Yardımcısının 22'si, 1210 meslek memurunun 314'ü kadındır.

Türkiye, düzenli olarak uluslararası toplantılara, sivil toplum örgütlerinden gelen temsilcileri de kapsayan kadın delegasyonu ile katılım sağlamaktadır. Ayrıca Türkiye'nin UNESCO, UNDP, ve CEDAW Komitesi'nde üst düzeyde kadın görevlileri bulunmaktadır.

Öte yandan TBMM'nin üyesi olduğu 12 uluslararası komisyonda kadın üye oranı %17,92'dir (KEFEK, 2014).

Madde 9.1

Bkz. 6. Rapor. Ayrıca Türkiye'ye sığınma talebinde bulunan kişi sayısına ilişkin bilgiler için bkz Ek Tablo 14.

Madde 9.2

Bkz. 6. Rapor

Madde 10-a

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda 2012 yılında yapılan değişiklikle, zorunlu eğitim süresi 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise eğitimini kapsayacak şekilde 12 yıl olarak düzenlenmiştir.

10. Kalkınma Planı'nın amaç ve hedefleri arasında "İlk ve orta öğretimde başta engelliler ve kız çocukları olmak üzere tüm çocukların okula erişimi sağlanacak, sınıf tekrarı ve okul terki azaltılacaktır" ifadesi yer almaktadır. Bunun yanında kadına yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılabilmesi amacıyla örgün ve yaygın eğitim yoluyla toplumsal bilinç düzeyinin yükseltileceği de hedefler arasında gösterilmiştir.

Yıllık Programlarda, ilköğretimde ve ortaöğretimde okul terklerinin azaltılması için ülke genelinde kız çocuklar aleyhine olan durumun değiştirilmesine yönelik tedbirlerin alınacağı, ortaöğretime geçiş oranlarının yükseltileceği ifade edilmektedir. Bu çerçevede burs, taşınmalı eğitim, şartlı nakit transferi gibi mekanizmalarla eğitime erişimin artırılacağı, hali hazırda yürütülen çeşitli eğitim kampanyalarının devam edeceği, ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranlarının düşük olduğu yerlerde özellikle kız çocukları için pansiyon yapımına ağırlık verileceği belirtilmektedir.

Türkiye kadınların ve kız çocuklarının eğitim hakkından tam yararlanmalarının sağlanması konusunda son yıllarda önemli başarılar elde etmiştir.

Okul öncesi eğitim, mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar ve isteğe bağlıdır. 3-5 yaş grubu içerisindeki çocukların yaklaşık % 27,71'i bir tür okul öncesi eğitim programına katılmaktadır. 2013-2014 yılları arasında okul öncesi dönemde kız çocuklarının okullaşma oranı % 36,58 olarak gerçekleşmiştir.

İlköğretim, 6-13 yaş grubundaki çocukları, 4 yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile 4 yıl süreli ve zorunlu ortaokulları kapsar. İlköğretim kademesinde okullaşma oranı her iki cinsiyet için de son beş yılda sürekli artış göstermiştir. 2008-2009 öğretim yılında ilköğretim kademesi net okullaşma oranı toplamda % 96,49 iken, erkek ve kız çocukları için bu oran sırasıyla % 96,99 ve % 95,97 olarak kaydedilmiştir. 2013-2014 öğretim yılına gelindiğinde ise, ilkokul kademesinde net okullaşma oranı toplamda % 99,57 iken; erkek ve kız çocukları için bu oran sırasıyla % 99,53 ve % 99,61 olarak kaydedilmiştir. Ortaokul kademesinde ise net okullaşma oranı toplamda % 94,52 iken; erkek ve kız çocukları için bu oran sırasıyla % 94,57 ve % 94,47'dir. İlköğretimde cinsiyet oranı son on yıl içinde % 10 artarak ilkokul için % 100,82'ye ortaokul için ise % 103,69'a ulaşmıştır (Bkz Ek Tablo 15 ve Tablo 16).

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Ortaöğretim kademesinde okullaşma oranlarının son altı yılda hem kadınlar hem de erkekler açısından sürekli olarak arttığı görülmektedir. 2008-2009 öğretim yılında ortaöğretimde net okullaşma oranı toplamda % 58,52, erkek çocukları için % 60,63, kız çocukları için % 56,30 olarak kaydedilirken; bu oranlar 2013-2014 öğretim yılında sırasıyla % 76,65, % 77,22 ve % 76,05 olarak gerçekleşmiştir (Bkz Ek Tablo 15).

2013-2014 öğretim yılında resmi ve örgün genel ortaöğretim programlarına devam eden öğrencilerin % 52,63'ünü kız çocukları oluşturmaktadır. İşgücü piyasasına ara eleman yetiştiren mesleki ve teknik liselere devam eden öğrencilerin ise % 45,5'ini kız çocukları oluşturmaktadır. 2008-2009 öğretim yılında % 85,2 olan kız çocuklarının ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranı 2013-2014'te % 93'e çıkmıştır.

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Türkiye'de yükseköğretim kurumlarına devam edenlerin % 45,83'ü kadınlardan oluşmaktadır. Yükseköğretimde okullaşma oranına bakıldığında, 2008-2009 öğretim yılında % 27,69 olan toplam oranın 2012-2013 öğretim yılında % 38,50'ye yükseldiği görülmektedir. Kadınlar açısından bu oranlar % 25,92'den % 38,61'e yükselmiştir. (Bkz Ek Tablo 15). 2013-2014 öğretim yılında, yüksek lisans yapan öğrencilerin %41,89'u, doktora yapan öğrencilerin ise % 43 'ü kadınlardan oluşmaktadır (YÖK, 2014).

2013-2014 öğretim yılında örgün eğitimin dışında kalan her yaşta kişiler için düzenlenen açık öğretim ortaokuluna devam edenler içindeki kadınların oranı % 63,4 ve toplam açık lise öğrencileri içindeki kadın oranı % 44,8'dir.

Uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile yürütülen kampanyalar ve projeler sürdürülmekte, kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi hedeflenmektedir. "İlköğretime Erişim ve Devamın İzlenmesi İşbirliği Protokolü" MEB, Başbakanlık, ASPB, ÇSGB, Adalet, İçişleri, Dışişleri ve Sağlık Bakanlıkları arasında 13 Ocak 2011 tarihinde imzalanmıştır.

Zorunlu eğitim çağı kapsamında olup çeşitli sebeplerle öğrenimlerini yaşlılarıyla birlikte zamanında yapamamış, okula hiç kayıt olmamış ya da sürekli devamsız olan 10-14 yaş

grubundaki çocukların eğitimlerine akranları ile birlikte devam edebilecekleri yeterlilikleri kazandırarak, ilköğretime devamlarının sağlanması amacıyla “Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı” yürütülmüştür. Bu program kapsamındaki öğrencilerin % 62’sini (Eylül 2008-Nisan 2010) kız çocukları oluşturmaktadır.

2009 yılında “Özellikle Kız Çocuklarının Okullulaşma Oranının Artırılması Operasyonu” başlatılmıştır. Hedefleri, özellikle ortaöğretimde ve mesleki eğitimde kız çocuklarının okullulaşma oranının artırılması, kız çocuklarının okulu terk oranlarının düşürülmesi, kız çocukları ve kadınların mesleki becerilerinin ve yeterliliklerin artırılması ve eğitimin önemi konusunda ailelerin farkındalığı artırılması olan Operasyonun 2011 yılı içerisinde ikinci aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada gelişmiş mesleki ve teknik eğitim programları, ve etkili bir izleme sistemi geliştirilmesi hedeflenmektedir.

MEB tarafından 2013 yılında “Eğitimde Cinsiyet Eşitliğinin Desteklenmesi Projesi” başlatılmıştır. Söz konusu proje ile okullardaki tüm personel için bir değerlendirme ve ölçme aracı olan cinsiyet eşitliği güvence aracı geliştirilerek 10 ilde 40 okulda pilot uygulama yapılacak, okul öncesinden orta öğretime kadar tüm öğretim programları, ders kitapları ve eğitim materyalleri gözden geçirilecek toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı mevzuat düzenlemesi yapılarak bu kapsamda 60.000 öğretmen ve yöneticiye eğitimler verilecektir. Proje kapsamında bilinç artırılmasına yönelik medya etkinlikleri ve bölgesel kampanyalarla 100.000 kişiye ulaşılması hedeflenmektedir.

MEB tarafından 2011 yılında “Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi” başlatılmıştır. Projenin amacı mesleksiz ve istihdama yönelik bir mesleği olmayan dezavantajlı gruplara, mesleğini değiştirmek isteyenlere meslek edindirmek, bu becerilerini üst seviyelere çıkararak mesleki yeterlilik kazandırmaktır. 2011-2015 yıllarında uygulanacak projenin hedefi 35 pilot ildeki dezavantajlı grupların mevcut durumu ile ilgili ihtiyaç analizi yapılması ve dezavantajlı gruplara ulaşılarak ihtiyaç duydukları eğitimlerin verilmesidir. Projenin öncelikli grupları arasında şiddet mağduru kadınlar ve kız çocukları yer almaktadır.

MEB, ÇSGB, İŞKUR ve bir üniversite işbirliğinde “Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi” 2010 yılında uygulanmaya başlamıştır. Proje ülkemizdeki genç nüfusun işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda mesleki eğitim yoluyla mesleki bilgi, beceri ve niteliğini yükseltmek, istihdam imkanını artırmak amacıyla ilk etapta 19 ilde başlatılmış olup

81 ilde uygulanmaya devam etmektedir. Proje kapsamında 2011-2014 yılları arasında toplam 59.801 kadın mesleki eğitim kurslarına katılmış olup bunlardan 31.037'si istihdam edilmiştir.

MEB'e bağlı yaygın eğitim kurumlarında kadınlara yönelik mesleki eğitim kursları düzenlenmiştir. 2012-2013 yılında 1.121.820 kadın bu kurslardan ücretsiz yararlanmıştır.

Madde 10-b

Eğitim ayırım gözetilmeksizin herkese açık kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır. Kız çocukları ve erkek çocukları mesleki eğitimler dahil tüm eğitim kurumlarına eşit şartlarda alınmaktadır. Eğitimde kullanılan kitaplar tüm öğrencilere ücretsiz dağıtılmaktadır. Ayrıca Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) için bkz Madde 10-d.

Çeşitli nedenlerle okula erişimde sorunlar yaşayan ilköğretim, ortaöğretim öğrencileri ile özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci/kursiyerlerin taşıma merkezi okullara günü birlik taşınarak kaliteli bir eğitim-öğretim görmelerini sağlamak amacıyla taşınmalı eğitim uygulamaları yürütülmektedir. 2012-2013 eğitim öğretim yılında bu uygulamadan 397.207 kız olmak üzere toplam 812.041 ilkokul ve ortaokul öğrencisi faydalanmıştır.

Madde 10-c

Ders kitaplarından cinsiyete dayalı ayrımcılık içeren resim, ifade ve benzeri tüm öğelerin çıkarılması çalışmaları kapsamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği UEP 2008-2013'ün hedef ve stratejilerini gerçekleştirmek amacıyla MEB bünyesinde "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu" kurulmuş, müfredatı ve materyalleri toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla değerlendirmiştir.

Komisyon 2012 yılında lağvedilerek, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak kitapların eğitimciler tarafından elektronik olarak değerlendirileceği bir sistem geliştirilmiştir. Buna yönelik olarak aynı yıl Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği kabul edilmiş ve Yönetmelikte kitapların, temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunacağı ifade edilmiştir. Bu çerçevede Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenen değerlendirme kriterlerinden biri de "verilen örneklerde ve kullanılan karakterlerde cinsiyet açısından makul bir denge gözetilmesi"dir. Bu alanda bir diğer önemli gelişme de 4. sınıflara haftada 2 saat zorunlu ders olarak okutulan "İnsan Hakları, Yurttaşlık

ve Demokrasi” dersidir. Ders kapsamında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin insan haklarına aykırı olduğuna ve cinsiyete dayalı ayrımcılığa yer verilmektedir. Ortaöğretim için ise 2012-2013 öğretim yılında “Demokrasi ve İnsan Hakları” seçmeli dersi pilot uygulaması yapılmaya başlanmıştır. Ders kapsamında “çeşitliliğe çoğulcu bakış” teması altında toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı geliştirilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca “Eğitimde Cinsiyet Eşitliğinin Desteklenmesi Projesi” için bkz Madde 10-a.

Madde 10-d

Nihai Yorumların 31. paragrafında tavsiye edilen hususlar da göz önüne alınarak şu çalışmalar gerçekleştirilmiştir: Türkiye’de verilen eğitim burslarından MEB verilerine göre 2012-2013 öğretim yılında daha fazla sayıda kız öğrenci faydalanmaktadır. (Bkz Ek Tablo17).

Ailelerinden uzakta eğitim gören öğrencilerin barınma gereksinimlerini karşılamak amacıyla yapılan düzenlemeler parasız yatılılık ve ücretli barınma olanakları olarak iki kategoride toplanmaktadır. Kız çocuklarının eğitiminde katılımı ve sürekliliği sağlamak için oluşturulan YİBO’ların, 1999-2000’de 203 olan sayısı 2013-2014 eğitim öğretim yılında 429’a ulaşmıştır. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasının ardından yatılı bölge ortaokuluna dönüştürülen okullarda 2013-2014 itibariyle okuyan 159.053 öğrencinin 80.875’ini (%50,9) kız öğrenciler oluşturmaktadır (MEB İstatistikleri).

MEB’in bir başka yatılılık olanağını oluşturan öğrenci pansiyonlarından yararlanan kız öğrencilerin sayısı artmaktadır. 2013-2014 verilerine göre toplam 319.725 yatılı öğrencinin 139.836’sını (%43,7) kızlar oluşturmaktadır (MEB İstatistikleri).

Kamu kurum ve kuruluşlarının barınma olanakları arasında yer alan Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun yerleştirmelerinde kadınlara öncelik verilmektedir. Bu özel önlem politikasının sonucu olarak 2013-2014 eğitim öğretim yılında Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu’na ait yurtların barınma kapasitesinin % 61.4’ünü kadın öğrencilere ayrılmıştır (MEB İstatistikleri).

Şartlı Eğitim Yardımı (ayrıntılar için bkz 6. Rapor) uygulaması kız çocuklarına yönelik geçici özel önlem uygulamaları çerçevesinde sürdürülmektedir. 2010-2012 yıllarında yapılan “Şartlı Nakit Transferlerinin Etki Değerlendirilmesi” çalışmasının sonuçlarına göre; okula devamsızlık oranının % 50 azaldığı, kız çocuklarındaki okula devamsızlık oranındaki düşüş

miktarının erkek çocuklarınkine göre daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca yardımlardan faydalanan kız çocuklarının ortaöğretime geçiş oranı % 79,36 iken, faydalanmayan kız çocukları için bu oranın % 50,08 olduğu görülmüştür. Etki analizi sonuçlarına göre yardımların kız çocuklarının okula devamlarına katkı sağladığı görülmüştür (Bkz Ek Tablo 18).

Madde 10-e

2013 TÜİK verilerine göre Türkiye’de okuma-yazma bilmeyenler (6 yaş ve üzeri) nüfusun % 4’ünü oluşturmakta olup kadınlarda bu oranın % 6,6 erkeklerde ise % 1,3 olduğu görülmektedir. 2008 yılında bu rakamlar sırasıyla % 7,7, % 12,3 ve % 3,1’dir. Yetişkin nüfus içerisinde kadın okumaz yazmazlığı oranı 2008 yılı ile karşılaştırıldığında azalmıştır (Bkz Ek Tablo 19). Okuma-yazma bilmeyenlerin çoğunluğu 50 ve üzeri yaş grubundadır.

Nihai Yorumların 30. ve 31. paragrafında tavsiye edilen hususlar da göz önüne alınarak şu çalışmalar gerçekleştirilmiştir: 2008 yılında kadın okumaz yazmazlığının ortadan kaldırılması amacıyla “Ana Kız Okuldayız Okuma Yazma Kampanyası” başlatılmış olup, proje kapsamında 2008- 2012 yıllarında okuma yazma kurslarına 2.551.567 kişi katılmış, bunlardan 1.802.272’si okuryazarlık belgesi almıştır. 2011-2012 öğretim yılı sonu itibariyle 47.014 kurs açılmış olup kursları tamamlayan 750.126 kursiyerin % 76,7’si (575.618) kadındır (MEB İstatistikleri).

Ayrıca ASPB tarafından 2012’de başlatılan “Kadınlar için Mesleki Eğitim Projesi” ile örgün eğitim dışında kalmış kadınların yeniden eğitime kazandırılması ve Mesleki Açık Öğretim Liselerine yönlendirilmesi, daha sonra iş sahibi olmalarına destek olunması amaçlanmıştır. Proje kapsamında yaklaşık 40.000 kişi eğitime yönlendirilmiş, yaklaşık 5000 kadın Mesleki Açık Öğretim Lisesine kayıt yaptırmıştır.

Madde 10-f

Kız çocuklarının eğitim olanaklarından erkeklerle eşit şekilde yararlanması yönünde alınan tedbir ve politikalarla, eğitimde kız ve erkek çocuklar arasındaki uçurumun kapandığı gözlemlenmektedir (Okullulaşma oranları için Bkz Ek Tablo 15).

Kız çocuklarının okulu terk nedenleri incelendiğinde en önemli nedenin öğretim çağı dışında kalmaları olduğu görülmektedir (Bkz Ek Tablo 20).

2012 yılında çıkarılan Kanun (Bkz Madde 10-a) ile zorunlu eğitim süresi 8 yıldan 12 yıla çıkarılmış ve bazı yeni uygulamalar getirilmiştir.

Nihai Yorumların 30. ve 31. paragrafından tavsiye edilen hususlar da göz önüne alınarak MEB tarafından “İlköğretim Kurumlarına Devam Oranlarının Artırılması Projesi” yürütülmektedir. Proje ile devamsızlık nedenleri konusunda kapsamlı bir durum analizi yapılacak, analizin sonuçları doğrultusunda devamsızlık ile ilgili önlemler alınmasına yönelik politika tavsiyeleri geliştirilecek, mevzuat gözden geçirilecek, ve uygulamaya geçirilecektir.

ASPB tarafından Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı 12 ilde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları bünyesinde Roman kadınlara yönelik faaliyet gösteren "Sosyal Dayanışma Merkezleri" açılmıştır. Romanların yoğun olarak yaşadığı 22 ilde ise Roman kadınlara yönelik mesleki eğitim programları ve Aile Eğitim Programı yürütülmektedir.

Madde 10-g

Lisanslı 4.721.371 sporcu bulunmakta olup, söz konusu sporcuların %27'sini kadınlar oluşturmaktadır. Lisanslı sporcuların yarısından azının faal olarak spor yaptığı, faal spor yapanlar içinde kadınların oranının % 25 (549.972) olduğu görülmektedir (Gençlik ve Spor Bakanlığı İstatistikleri, 2014). Ülkemizdeki toplam kadın nüfusu açısından bakıldığında kadınların %3,5'i lisanslı spor yapmakta olup, faal olarak spor yapanlar ise kadın nüfusunun %1,8'dir. Öte yandan 2013-2014 eğitim dönemi verilerine göre spor liselerine devam eden öğrencilerin %29,7'si kız öğrencilerdir (MEB İstatistikleri). 2012-2013 eğitim dönemi verilerine göre Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarına devam edenlerin % 32,2'sini, Spor Bilimleri ve Teknolojileri Yüksekokullarına devam edenlerin ise % 37,2'sini kadınlar oluşturmaktadır (ÖSYM İstatistikleri).

Kadınların spora katılımları konusunda son yıllarda önemli bir artış olmuştur. 2009 yılında federasyonlara bağlı sporcular içerisinde kadın oranı %27 iken (449.046), 2013 yılı sonu itibariyle bu oran %30'a yükselmiştir (839.117) (TÜİK İstatistikleri). Bu artışta Türkiye tarafından yapılan alt yapı yatırımlarının yanı sıra Olimpiyatlarda ve diğer uluslararası

turnuvalarda kadın sporcular tarafından elde edilen başarıların kız çocukları ve kadınlar açısından rol model oluşturması etkili olmuştur.

Madde 10-h

Aile eğitimleri hakkında detaylı bilgi için bkz Madde 5-b. Erkeklerin bilinçlendirilmesi kapsamında askeri birliklerde üreme sağlığı ve aile planlaması eğitimleri sürdürülmekte, din görevlilerine, erkekleri üreme sağlığı konularında bilinçlendirmeleri amacıyla eğitimler verilmektedir. Sağlık Bakanlığınca “Evlilik Öncesi Danışmanlık Programı” ve “Gebeliği Önleyici Yöntemler Programı” ile üreme sağlığı konusunda bilinçlendirme çalışmaları sürdürülmektedir. Aile Sağlığı ve Toplum Sağlığı Merkezlerinde halkın bilinçlenmesine yönelik eğitimler yapılmaktadır.

8. sınıftan başlamak üzere üreme sağlığı ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusuna eğitim müfredatında yer verilmekte, böylece erken yaştan itibaren bilinçlenme sağlanmaktadır.

Madde 11.1-a

Türkiye’de son yıllarda kadın istihdamı alanında izlenen politikalar ve yürütülen projeler etkisini göstermiş, kadınların işgücüne katılımında ve istihdamında artışlar gerçekleşmiştir. 2008 yılında kadınların işgücüne katılma oranı % 24,5, istihdam oranı ise % 21,6 iken 2013 yılında bu rakamlar sırasıyla % 30,8 ve % 27,1 olmuştur (Bkz Ek Tablo 21).

2008 yılında kadın işsizliği oranı %11,6 iken bu rakam 2013’te %11,9’dur. (Bkz Ek Tablo 22).

Türkiye’de toplam kayıt dışı çalışanlar içerisinde kadınların oranı % 42,4’tür (2013 TÜİK verileri). İstihdam edilen kadınlarda kayıt dışı çalışma oranı 2008 yılında % 58,4 iken 2013 itibariyle % 51,9’a düşmüştür. Kadınlarda en büyük kayıtsızlık oranı ücretsiz aile işçisi kadınlar arasında görülmektedir (%95) (Ek Tablo 23). 10. Kalkınma Planı’nda kayıt dışı çalışan oranlarının azaltılması konusunda hedef ve stratejiler bulunmaktadır.

Kadın işgücününün % 56,6’sı ücretli veya yevmiyeli, % 31,5’i ücretsiz aile işçisi, % 10,7’si kendi hesabına çalışmaktadır ve % 1,2’si de işveren durumundadır. Ülkemizde kadın girişimci oranı % 11,9 iken erkeklerde bu oran % 28,2’dir. Ücretsiz aile işçiliğinin kadın istihdamındaki

yerinin gittikçe düşmekte olduğu (2008’de % 34,4 iken 2013’te % 31,5 olmuştur) ücretli ve yevmiyeli olarak istihdam edilenlerin payının da arttığı görülmektedir (2008’de % 53,2 iken 2013’te % 56,6 olmuştur) (Bkz Ek Tablo 24).

İşgücüne dâhil olmayan kadınların işgücüne dâhil olmama nedenleri arasında % 58,7 ile ev işleriyle meşgul olma ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada ise eğitim ve öğretim düzeyi gelmektedir (Bkz Ek Tablo 25). Öte yandan kadınların eğitim seviyelerine göre işgücüne katılımları incelendiğinde en yüksek oranların, % 72,2 (2013) ile yükseköğretim seviyesinde olduğu görülmektedir. Kadınlar ve erkeklerin işgücüne katılım oranları arasındaki farkın, en düşük seviyeye bu eğitim düzeyindeki işgücünde ulaştığı görülmektedir (Bkz Ek Tablo 26).

Kadınların en çok istihdam edildiği sektörler sırasıyla hizmet (% 47,7), tarım (% 37,0) ve sanayi sektörüdür (% 15,3). 2008 yılıyla karşılaştırıldığında kadın istihdamında tarımdan hizmetler sektörüne doğru bir kayma olduğu görülmektedir (Bkz Ek Tablo 27).

Kadınların çalışma yaşamına girmesi veya girdikten sonra işe devamları konusunda yasalarda cinsiyete dayalı ayrımcılık söz konusu değildir (Bkz 6. Rapor). Ayrıca istihdama yönelik geçici özel önlemler için bkz madde 4.1. Nihai Yorumların 32. ve 33. paragraflarında tavsiye edilen hususlar da dikkate alınarak kadınların daha iyi iş imkanlarına sahip olmaları ve iş piyasasındaki önyargıların kırılması amacıyla çeşitli çalışmalar yürütülmektedir (Ayrıca bkz Madde 11.1-b ve Madde 11-2).

İşgücü piyasasındaki yapısal sorunların çözülmesi ve işsizlik sorununa kalıcı çözüm sağlanması amacıyla Ulusal İstihdam Stratejisi hazırlanmıştır. Söz konusu stratejiye göre kadınların işgücüne katılma oranının 2023 yılına kadar % 41’e çıkarılması ve kayıt dışı çalışma oranının %30’a düşürülmesi hedeflenmiştir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve İŞKUR işbirliğinde yürütülen “Kadınlar İçin Daha Çok ve İyi İşler: Türkiye’de İnsana Yakışır İş İçin Kadınların Güçlendirilmesi Projesi” çerçevesinde “Kadın İstihdamı Eylem Planı” hazırlıkları sürdürülmektedir.

Yerel alanda başarı gösteren kadın girişimci rol modellerin başarılarının ve başarıyı elde etme sürecinde yaşadıkları deneyimlerinin paylaşılmasının sağlanması amacıyla farklı bölgelerde 2012 yılından bu yana “Adım Adım Anadolu Toplantıları” gerçekleştirilmektedir.

Dünya Ekonomik Forumu Türkiye Cinsiyet Eşitliği Görev Grubu (İş'te Eşitlik Platformu) 2013 yılında ASPB bünyesinde kamu özel sektör işbirliğinde kurulmuştur. Türkiye'nin önde gelen 76 şirketinin üye olduğu İş'te Eşitlik Platformu'nun amacı, Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda yer alan Türkiye'nin 0,414'lük (2012) ekonomik katılım ve fırsatlar uçurumunu önümüzdeki 3 yıl içerisinde yüzde 10'a kadar azaltmaktır. 2013 yılında, ulaşılması gereken nihai hedefin yaklaşık yüzde 31'i gerçekleştirilmiştir ve bu sayı 0,427'e çıkarılmıştır. 2013 Toplumsal Cinsiyet Uçurum Raporuna göre Türkiye genel indeks sıralamasında 136 ülke arasında 124. Sıradan 120. Sıraya yükselmiştir.

2013 yılında başlayan "Türkiye'de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması" Projesi kapsamında kadın istihdamı ve girişimciliği, kadın kooperatifleri ile işgücü piyasasında kadınların sektörel durumunun analizi hakkında araştırma projelerine destek sunulmakta ve araştırmalar yapılmaktadır.

ÇSGB tarafından Eylül 2010-Mart 2012 döneminde yürütülen "Çalışma Hayatında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi" projesi ile Türk mevzuatının AB Müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi, müktesebatın uygulanmasından sorumlu kurumların kapasitelerinin geliştirilmesi, konuya ilişkin farkındalığın artırılması hedeflenmiştir. Bahse konu proje kapsamında sendika ve konfederasyonlara ilişkin 4688 ve 6356 sayılı Kanunlarda toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik değişiklik gerçekleştirilmiştir (bkz Madde 2-b). Özel sektörde faaliyet gösteren işletmeler arasında farkındalığın artırılması amacıyla düzenli olarak her yıl "Çalışma Hayatında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ödülü" verilmektedir.

ÇSGB tarafından IPA kapsamında Kadın İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu, 2010-2013 yılları arasında uygulanmıştır. Operasyon, kapsamında 131 proje desteklenmiş ve yaklaşık 10.000 kadına mesleki beceri ve kişisel gelişim eğitimleri verilmiştir. 5 pilot ilde İşgücü Piyasası Analizleri yapılmış ve kadın hedef gruplarının erişebileceği istihdam fırsatları tespit edilerek Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Modeli oluşturulmuştur.

Operasyon kapsamında ASPB tarafından "Engellilerin Toplumsal Entegrasyonunun Geliştirilmesi Projesi" yürütülmüş, STK'lara sunulacak proje hibeleri dağıtılırken, engelli kadınların ekonomik ve sosyal aktivitelere eşit ve tam katılımlarının güçlendirilmesi konusunun proje aktivitelerinde öne çıkarılması bir kriter olarak belirlenmiştir.

IPA kapsamında ÇSGB tarafından hazırlanan "Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ile İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi" Projesi hibe tutarı 30 Milyon €'dur. Programın hedef grubu içinde engelli bireyler, Romanlar ve Romanlar gibi yaşayan vatandaşlar, gecekondulu bölgelerde yaşayan kişiler de dahil olmak üzere yoksul olan veya yoksulluk riski altında olan kişiler, eski mahkum/tutuklular ile mahkum ve tutuklular, çalışan çocukların ebeveynleri, yerlerinden olmuş kişiler, şiddet mağduru kadınlar, madde bağımlıları, diğer dezavantajlı kişiler (işgücü piyasasında ayrımcılığa maruz kalan ve yaygın önyargılarla karşılaşan diğer gruplar, vb.) yer almaktadır. Söz konusu hedef grupların tümünde alt kategori olarak "kadınlar", özellikle hassasiyet gerektiren bir grup olarak planlanmaktadır.

Madde 11.1-b

Bkz 6. Rapor.

Madde 11.1-c

Madde 2-b'de aktarılan "İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği" ile meslek ve iş seçme konusundaki kısıtlılıklar ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca mesleki ve teknik eğitim için bkz Madde 10.

Madde 11.1-d

2010 yılı Türkiye Kazanç Yapısı Araştırması sonuçlarına göre cinsiyete dayalı ücret farkı toplamda kadın ücretinin lehine (% -1,1) iken, eğitim durumuna göre incelendiğinde tüm eğitim durumu basamakları için erkek ücreti lehinedir. Ücretli çalışan kadınların en yoğun buldukları eğitim durumu % 35,3 ile yüksekokul ve üstü iken, erkekler için bu grup % 27,4 ile ilkököl ve altıdır. Cinsiyete dayalı ücret farkı meslek gruplarına göre incelendiğinde ise, "yöneticiler" grubu hariç, diğer tüm meslek gruplarında bu ölçütün erkek ücreti lehine olduğu görülmektedir (Bkz Ek Tablo 28). Ayrıca bkz Madde 2-b, Madde 4.1 ve 6. Rapor.

Madde 11.1-e

Bkz Madde 4.2 ve 6. Rapor.

Madde 11.1-f

Bkz Madde 4.2 ve 6. Rapor

Madde 11.2-a

2008 yılında 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 41. maddesinde yapılan değişiklik ile İş Kanununa tabi olarak çalışan kadınlardan kullandıkları ücretsiz doğum izni sürelerine ilişkin sigorta primlerini ödemeleri için borçlanabileceği hükmü getirilmiştir. Bu borçlanma en fazla iki çocuk için kullanılabilir. Her bir çocuk için de borçlanılacak süre iki yılı geçmemelidir. Doğum borçlanması uygulamasından daha fazla çalışanın faydalanması ve daha fazla çocuk için yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Ayrıca diğer bilgiler için bkz. 6. Rapor.

Madde 11.2-b

10. Kalkınma Planında aile ve iş hayatının uyumunun güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Öte yandan iş ve aile yaşamının uyumlulaştırılmasına yönelik yasal değişiklik yapılması için çalışmalar başlatılmıştır. Ayrıca, analık iznine ilişkin bilgi için bkz Madde 4.2.

Madde 11.2-c

10. Kalkınma Planı'nın Öncelikli Dönüşüm Programları içerisinde yer alan Kadınların İşgücüne ve İstihdama Katılımının Artırılması bileşeni çerçevesinde; “Çocuk, hasta ve yaşlı bakımı hizmetlerinin yaygınlaştırılması” tedbirine yer verilmiştir. Aynı zamanda bir başka öncelikli dönüşüm programı olan “Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı” kapsamında ise “aile ve iş hayatının uyumunun güçlendirilmesi ile kaliteli, hesaplı ve kolay erişilebilir kreş ve okul öncesi eğitim imkânlarının yaygınlaştırılması” tedbirlerinin yer aldığı görülmektedir. ASPB koordinasyonunda yürütülen “Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı” çerçevesinde, Organize Sanayi Bölgelerinde(OSB) kreş açılması hususunu da içeren eylem planları hazırlanmaktadır.

OSB'lerde çalışan kadınların, çocuklarını bırakabilecekleri kreşlerin açılmasının teşvik edilmesi ve bu çerçevede gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla işbirlikleri yürütülmektedir. Bu kapsamda “Annemin İşi Benim Geleceğim Projesi” başlatılmış olup 2017 yılı sonuna kadar toplam 10 ilin OSB'sinde kreşlerin açılması hedeflenmektedir.

“Türkiye’de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi” kapsamında “Türkiye’de Çocuk Bakım ve Erken Çocukluk Eğitim Hizmetlerinin Arz ve Talebi ile ilgili Araştırma” yapılmaktadır. Araştırma sonuçları doğrultusunda ülkemiz için uygun bir çocuk bakım modeli oluşturulacaktır.

Çocuk bakımına ilişkin izinler ise memurlar için şu şekilde yeniden düzenlenmiştir: Doğum sonrası ücretsiz izin süresi eş ile de paylaşabileceği şekilde 24 aya çıkarılmıştır. Erkek memurlara verilen babalık izni üç günden on güne çıkarılmıştır. Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümü hâlinde, memur olan babaya isteği üzerine anne için öngörülen süre kadar izin verilmesine ilişkin hükümler eklenmiştir.

Madde 11.2-d

Bkz. 6. Rapor

Madde 11.3

Bkz. Madde 4.2

Madde 12.1

2013 yılı TÜİK verilerine göre, doğuşta beklenen yaşam süresi erkeklerde 74,7, kadınlarda 79,2’dir. 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusunda kadınların oranı daha fazladır (yaşlı nüfus içindeki kadın oranı % 57, erkek oranı % 43). 2009 yılında bebek ölüm hızı binde 13,9 iken (kız bebeklerde bu oran % 13,1) 2013’te bu oran binde 10,8’e (kız bebeklerde bu oran % 10,2) düşmüştür (Bkz Ek Tablo 29).

Türkiye’de Sağlıkta Dönüşüm Programı ile aile hekimliği uygulamasına geçilmiştir. 6.600 Aile Sağlığı Merkezleri ile 957 Toplum Sağlığı Merkezleri bünyesinde bulunan 189 Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Merkezlerinde aile planlaması ve üreme sağlığı hizmetleri ücretsiz olarak verilmektedir (Sağlık Bakanlığı 2012 verileri).

İsteyerek düşük, Türkiye’de 1983 yılından bu yana 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun çerçevesinde 10 haftaya kadar olan gebeliklerde istek üzerine uygulanmaktadır. Modern kontraseptif yöntemlerin yaygınlaştırılması çalışmaları sayesinde isteyerek düşük

oranlarındaki azalma gerçekleşmiştir (2008’de her yüz gebelikte 10⁷). Bu azalmanın devam etmesi için çalışmalar sürdürülmektedir.

Erken yaşta evliliklerle mücadele kapsamında yapılan çalışmalar (Bkz Madde 16.2) ve bilinçlendirme çalışmaları sayesinde, Türkiye’de adölesan gebelikler 2008 yılında % 4 iken, 2012’de bu oran % 2,9’a düşmüştür (Bkz Ek Tablo 30).

Öte yandan sağlıklı aile planlaması kapsamında, 15-49 Yaş Kadın İzlem Programı, Evlilik Öncesi Danışmanlık Programı gibi programlar yürütülmektedir. 2006-2013 yılları arasında 27.000 sağlık personelinin üreme sağlığına giriş, güvenli annelik, gebeliği önleyici yöntem danışmanlığı, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, gençlere yönelik üreme sağlığı hizmetlerine yönelik eğitimler gerçekleştirilmiştir.

TÜİK verilerine göre 2012 yılında Türkiye’de gerçekleşen 3225 intihardan 910’u kadın intiharıdır (% 39,3). Bölgesel düzeyde bakıldığında ise en yüksek kadın intiharı oranı Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da görülmektedir (% 42 ve % 41). 2008 Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması kadınların intihar girişimlerinin şiddetle bağıni araştırmış, fiziksel veya cinsel şiddet yaşamış kadınların % 33’ünün hayatına son vermeyi düşündüğü; % 12’sinin ise hayatına son vermeyi denediği görülmüştür. Nihai Yorumların 34. ve 35. paragrafından ifade edilen endişeler Türkiye tarafından dikkatle incelenmiştir. Kadın intiharları konusunda toplanan veriler sayesinde, sorunun görünürlüğü arttırılmıştır. ASPB tarafından kadın intiharlarının yoğun olarak yaşandığı Urfa ve Ardahan’da incelemeler yapılmış, intiharların sebepleri araştırılmış ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Madde 2-f’de de aktarılan kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yoğunlaştırılmış koruyucu ve önleyici tedbirler sayesinde şiddet mağduru kadınların kendilerini çaresiz hissetmelerinin ve intihara sürüklenmelerinin önüne geçileceği düşünülmektedir.

Nihai Yorumların 34. ve 35. paragrafından ifade edilen endişeler de dikkate alınarak 2011-2015 HIV/AIDS Ulusal Stratejik Eylem Planı uygulamaya geçmiştir. Eylem Planı özellikle yüksek risk altındaki gruplarda korunma ve önleme çalışmalarına öncelik verilmesi, HIV ile yaşayan kişilerin tedaviye kolay ve kesintisiz biçimde ulaşmasının sağlanması ve yaşam

⁷ Söz konusu veri her 5 yılda bir yenilenen Nüfus ve Sağlık Araştırmasındandır. 2013 yılında yenilenen araştırmanın sonuçları henüz yayınlanmamıştır

kalitelerinin artırılmasını amaçlamaktadır. Türkiye’de HIV/AIDS vakaları arasında kadınların oranı 2012 itibariyle % 22,94’tür (Bkz Ek Tablo 31).

Türkiye’de 5 yılda bir, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) yapılmaktadır. Bu araştırmaların sonuncusu 2008 yılında yapılmıştır. Gebelik, doğum, doğum sonrası dönemlerde kadınlara verilen hizmetler, aile planlaması hizmetleri, bebek ve çocuk sağlığı hizmetlerindeki durum hakkında veriler elde edilmekte, eksiklikler ve alınan mesafeler Araştırmadan elde edilen sonuçlarla görülebilmektedir. 2014 yılında tamamlanan TNSA verileri henüz yayınlanmamıştır. (2008 yılı Araştırması’nın verileri için bkz 6. Rapor)

Madde 12.2

Sağlıkta Dönüşüm Programı kapsamında, gebe ve bebek izlemleri, sağlık personelinin performans ölçümünde zorunlu alanlar arasına alınmıştır.

Anne ölümleri 2007 yılından bu yana “Anne Ölümleri İzleme Programı” kapsamında izlenmektedir. Her ilde ve ulusal çapta anne ölümlerinin izlenmesi ve inceleme komisyonları kurulmuştur. Söz konusu komisyonlar her anne ölümünü dosya üzerinden detaylı bir şekilde incelemekte ve ölümün nedenlerini tespit etmektedir. Bu ve benzeri çalışmalar sayesinde anne ölüm oranı son yıllardaki düşüşünü sürdürmektedir. 2008 yılında anne ölümleri her yüzbin canlı doğumda 19,4 iken, 2013 yılında bu oran 15,9 olmuştur (Bkz Ek Tablo 32). Öte yandan toplam doğurganlık hızı son yıllardaki düşüşünü sürdürmüştür. 2008 yılında 2,15 olan toplam doğurganlık hızı 2013’te 2,07’ye düşmüştür (Bkz Ek Tablo 33).

2009-2013 yılları arasında doğum öncesi bakım alan kadınların yüzdesi giderek artmıştır. Söz konusu veriler incelendiğinde bölgeler arasında dikkat çekici bir fark bulunmadığı anlaşılmaktadır (oranlar en düşük %97.4 ile en yüksek %98.6 arasında değişmektedir). Gebe ve lohusa başına ortalama izlem sayısı 2013 itibariyle sırasıyla 4,4 ve 2,9’dur. (Bkz Ek Tablo 34 ve 35).

Doğum öncesi bakımdaki artış, hastanede yapılan doğumlarda da artış olmasını sağlamaktadır. 2009 yılında hastanede yapılan doğum oranı %89,4 iken 2013’te bu oran %98,1’e çıkmıştır (Bkz Ek Tablo 36). Bu artışta kadınlara doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri ve düzenli olarak doktor kontrolüne gitmeleri şartıyla yapılan şartlı sağlık yardımlarının da etkisi olduğu

düşünülmektedir. Söz konusu yardımlardan 2013 yılında 101.398 kadın faydalanmıştır (ASPB Verileri, 2014)

Sezaryen doğum oranlarında meydana gelen artış nedeniyle sezaryen oranlarının Dünya Sağlık Örgütü tarafından önerilen düzeylere çekilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir. Anne adaylarının gebelik, doğum ve lohusalık döneminde hasta haklarını ve güvenliklerini dikkate alan ortamların oluşturulması amacıyla “Anne Dostu Hastane Programı” başlatılmıştır.

Öte yandan Nihai Yorumların 34. ve 35. paragrafındaki tavsiyeler de göz önüne alınarak hastanede doğum oranlarındaki bölgesel farkın azaltılması ve daha fazla gebe ve lohusaya bakım hizmeti sunulması amacıyla, olumsuz iklim ve ulaşım şartlarının ulaşımı imkansız hale getirebildiği bölgelerdeki gebelerin tespit edilerek, doğuma belli süre kala şehir merkezlerine getirilmesi, konaklatılması, hastane şartlarında doğumlarının gerçekleştirilmesi uygulaması olan “Misafir Anne Uygulaması” 2008 yılında başlatılmış, 2008-2013 Ekim ayları arasında 187.720 gebe davet edilmiş, 27.716 gebe bu kapsamda misafir edilerek doğumları gerçekleştirilmiştir. “Anne Oteli” uygulaması ile ise genellikle yenidoğan bakım ünitesinde yatan bebeklerin anneleri yararlanmaktadır.

Ayrıca Acil Obstetrik Bakım Programı, Gebe Bilgilendirme Sınıfı gibi programlarla kadın ve gebe sağlığı konusunda çalışmalar yürütülmektedir.

Madde 13-a

Devlet Memurları Kanunu gereği eşi çalışmayan memura aile yardımı verilmektedir. Bu yardım hem erkek hem de kadın memur için verilmektedir.

Öte yandan İş Kanuna göre işverenin aile yardımı vermesi yasal bir zorunluluk değildir, bu nedenle verilme şartları da işveren tarafından belirlenmektedir. Ancak işveren tarafından gerçekleştirilecek uygulamalarda İş Kanunu (5. maddesi) gereği cinsiyete göre ayrımcılık yapmak yasaktır.

Madde 13-b

Kadınların finansal kaynak sorununun çözümü amacıyla, özel sektör tarafından kadınlara verilen kredilerin artması amacıyla işbirlikleri yürütülmüştür. Örneğin Kredi Garanti Fonu

tarafından kadınlara sunulan kefalet desteği artırılarak, bankaların kadınlara sunduğu kredi olanaklarının arttırılması hedeflenmiştir.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından Girişimcilik Destek Programı kapsamında yürütölen “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri”, kadın girişimcilere yönelik olarak düzenlenmekte, “Yeni Girişimci Desteği”nde girişimcinin kadın olması durumunda destek oranı 10 puan arttırılmaktadır.

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ile ÇSGB işbirliğinde başlatılan ve yaklaşık 38 milyon Avro tutarındaki “İş Hayatında Kadınlar Operasyonu” ile kadınların sahibi olduğu ya da yönetsel kademelerde bulunduğu işletmelerin büyümesi ve bu yolla istihdamın artırılması amacıyla katılımcı bankalar aracılığıyla kendilerine avantajlı kredilerin sağlanması ve Türkiye’de kadın odaklı kredi mekanizmalarının oluşturulması için gerekli alt yapı çalışmalarını için katılımcı bankalara yönelik teknik destek sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 13-c

Spor faaliyetleri için Bkz. Madde 10-g.

Madde 14.1

Kadın çiftçilere verilen eğitimlere dahil edilmek üzere yerelde çalışan personele yönelik olarak “Kadın Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet” konusunda eğitici eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Çiftçi kadınların sosyal güvenlik hakları için bkz Madde 2-b

Madde 14.2-a

GTHB tarafından hazırlanan Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi UEP (2012-2016), 1 ulusal 9 bölgesel düzeyde yapılmış olan ve STK’lar ile kadın çiftçilerin de katıldığı Kırsal Alanda Kadın Çalıştayları sonuçlarından yola çıkarak hazırlanmıştır. UEP; yoksulluk, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, tarımsal üretim, girişimcilik, örgütlenme, istihdam, pazarlama, doğal kaynakların kullanımı ve korunması konularında hedef ve stratejilere yer vermektedir. UEP’nin Nihai Yorumların 36. ve 37. paragraflarında tavsiyeler doğrultusunda kırsal alanda yaşayan kadınların durumuna katkı sunacağı düşünülmektedir.

Madde 14.2-b

Bkz. Madde 12.

Madde 14.2-c

Bkz Madde 2-b

Madde 14.2-d

GTHB tarafından 2004 yılından bu yana kadın çiftçilere, genel kooperatifçilik ve kooperatiflerin faaliyet alanlarıyla ilgili konularda eğitimler verilmektedir. Eğitimlerle kooperatifleşerek proje yürüten kadınlara girişimci olma yolunda destek olunmaktadır. Kadınlar tarafından kurulmuş ve ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan 43 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bulunmaktadır. Pozitif ayrımcılık gözetilerek 17 kooperatif destek programından yararlandırılarak işletmeye geçmiştir.

2004 yılından bu yana Türkiye'nin 81 ilini kapsayacak şekilde uygulanan ve kırsal alanda kadın çiftçilere götürülen tüm eğitim-yayım çalışmalarının sonuçlarını görmek amacıyla GTHB tarafından "Kadın Çiftçiler Yarışıyor Bilgi ve Proje Yarışması" düzenlenmektedir. 2011-2013 yılları arasında dereceye giren 6 proje desteklenerek hayata geçirilmiş olup 6 tarımsal işletme kurulmuştur.

ASPB ile GTHB işbirliğinde yürütülen "Kadın Çiftçiler Eğitim Projesi" ile iklim değişikliği ve kadın, kooperatifçilik, kırsal kalkınma ve örgütlenme, girişimcilik ve liderlik, toplumsal cinsiyet eşitliği konularında eğitici eğitimi programları uygulanmış olup, söz konusu eğitimlerle 5 pilot ilde 771 kadın çiftçiye ulaşılmıştır. Söz konusu eğitimlerin 81 ile yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir.

Öte yandan okur yazarlık dahil diğer yaşam boyu eğitim kapsamındaki kurslar ilçelerde yapılan Halk Eğitim Merkezleri'nde sürdürülmekte, böylece kırsalda yaşayan kadınların erişimi sağlanmaktadır.

Madde 14.2-e

Kadın kooperatiflerinin yaşadığı sorunlara yönelik somut çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve yol haritasının belirlenmesi amacıyla “Kadın Kooperatiflerinde Yaşanan Sorunlara Ortak Çözümler” çalışmayı gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar sonucunda mevzuat değişikliği önerileri geliştirilmiştir.

Öte yandan “Türkiye’de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması” Projesi kapsamında kooperatiflerin kadınların güçlendirilmesindeki rolünün ortaya çıkarılması, mevcut olan kadın kooperatiflerinin durumlarının tespit edilmesi amacıyla bir araştırma gerçekleştirilmektedir. Araştırma sonucunda “Kadın Kooperatifleri Destek Modeli” oluşturulacaktır. Bu modelin hayata geçirilmesi amacıyla belirlenecek 3 pilot ilde kooperatif kurulması desteklenecek ve kadınlara eğitimler verilecektir. Ayrıca kadın kooperatiflerine sunulan diğer destekler için bkz Madde 14/2-d.

GTHB tarafından yürütülen Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi ile kadın çiftçileri tarımsal üretimin artırılması ve sürdürülebilir tarım faaliyetleri konusunda bilinçlendirilerek girişimcilik ve istihdam olanaklarını artırmak amaçlanmaktadır. Proje kapsamında 2010-2013 yılları arasında 19 il projeden faydalanmış olup 48 proje ile kadın çiftçilere destek verilmiştir. Ayrıca bu kapsamda düzenlenen yayım eğitimleri ile 21.465 kadın eğitim almıştır.

Madde 14.2-f

Kadın çiftçileri sosyo-ekonomik yönden geliştirmek için; GTHB tarafından aile kaynakları ve yönetimi, beslenme, çocuk gelişimi ve eğitimi, el sanatları vb. konularında eğitimler düzenlenmektedir. 2010-2013 yılları arasında 14.685 çiftçi toplantısında 211.216 kadın ve genç kız eğitim almıştır. Ayrıca “Dere Tepe Eğitim Kadın Destek Programı” kapsamında kırsal alandaki genç kız ve kadınlara sağlık, çocuk gelişimi, çevre ve haklar konularında eğitimler verilmektedir. Ayrıca bkz Madde 14-2/d.

Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında genç kız ve kadınlara yönelik olarak açılan (Çok Amaçlı Toplum Merkezi) ÇATOM’lar (ayrıntılı bilgi için bkz 6. Rapor) halen 9 ilde 44 merkezde faaliyetlerini sürdürmektedir. ÇATOM’lar yaklaşık 235.000 kadına ulaşmıştır. 1995 yılından bu yana faaliyet gösteren ÇATOM’ların izleme ve değerlendirmesi katılımcı bir yaklaşımla belirlenmiş olan göstergelere göre hazırlanmış olan izleme formatına uygun olarak aylık, altı aylık ve yıllık olarak izlenmekte ve değerlendirilmektedir. Bu raporların yanı sıra iki yılda bir ÇATOM’ların Sosyal Etki Değerlendirmesi yapılmaktadır.

Madde 14.2-g

6537 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda yapılan değişiklik ile tarım arazilerinin küçölerek verimsizleşmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Arazilerin toplulaştırılması çalışmalarında, kadınların mevcut yasal haklarının neler olduğu ve bunları nasıl kullanacakları konusunda bilgilendirilmeleri konusunda Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi UEP'de hedef ve stratejilere yer verilmiştir

Madde 14.2-h

Kırsal alanda yaşanan bir diğer önemli sorun, mevsimlik tarım işçileridir. Mevsimlik tarım işçilerinin ulaşım, barınma, eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal çevreyle ilişkiler, çalışma ve sosyal güvenlik bakımından mevcut durumlarının iyileştirilmesi amacıyla bir Eylem Planı hazırlanmış ve "Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi Projesi" başlatılmıştır. İllerde oluşturulan Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri İzleme Kurulu yürütölen faaliyetleri takip etmektedir. Mevsimlik tarım işçilerinin yoğun olarak çalıştığı yerlere en yakın mesafede, yemek pişirme, çamaşır ve bulaşık yıkama ile tuvalet ve banyo mahalleri gibi asgari ihtiyaçların karşılandığı toplulaştırılmış uygun yerleşim yerleri oluşturulmuş, gebe muayeneleri, lohusa izlemeleri, bebek aşısı, bebek izlemeleri ve diğer sağlık kontrollerinin düzenli olarak takip edilmiştir.

Madde 15

Türkiye'de yasal çerçeve toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı ile genişletilmiş ve politikalar yaygınlaştırılmıştır. Bu kapsamda başta Anayasa olmak üzere temel kanunlarda pek çok düzenleme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu gelişmeler için Bkz 4. ve 5. Birleştirilmiş Rapor ve 6. Rapor ve Madde 1, Madde 2-a/b/f, Madde 4-1/2.

Madde 16.1-a

Bkz 4. ve 5. Birleştirilmiş Rapor

Madde 16.1-b

Bkz 4. ve 5. Birleştirilmiş Rapor

Madde 16.1-c

Bkz 4. ve 5. Birleştirilmiş Rapor. Nihai yorumların 40. paragrafında boşanmadan sonra kadının tekrar evlenebilmesi için Medeni Kanun'da yer alan bekleme süresine değinilmektedir. Ancak söz konusu bekleme süresi mahkeme kararı ile kaldırılabilir.

Madde 16.1-d

Bkz 4. ve 5. Birleştirilmiş Rapor

Madde 16.1-e

Aile planlaması hakkındaki çalışmalar için bkz Madde 10-h ve Madde 12/1

Madde 16.1-f

Bkz 6. Rapor

Madde 16.1-g

Türkiye Nihai Yorumların 40. paragrafında yer alan tavsiye çerçevesinde şu gelişmeye dikkat çeker: Anayasa Mahkemesi tarafından oy birliği ile alınan 19 Aralık 2013 tarihli karara göre kendi soyadını kullanmak üzere mahkemeye başvuran bir kadının başvurusunun mahkemeye reddedilmesinin Anayasaya aykırı olduğuna hükmedilmiştir. Bu karar aynı zamanda Anayasa'nın 90. maddesi gereği Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile CEDAW Sözleşmesine dayandırılmıştır. Bireysel başvuru neticesinde alınmış olan bu karar sayesinde kadınlar mahkemelere başvurarak kendi soyadlarını kullanabilecektir. Mahkemeye başvurmadan idari işlem ile bu hakkı elde etmek için ise yasal değişikliğe ihtiyaç duyulmaktadır. İlgili yasal düzenlemenin değiştirilmesine ilişkin olarak Meclis'e sunulan teklifler bulunmaktadır.

Madde 16.1-h

Madde 16.2

Türkiye Nihai Yorumların 20. paragrafında belirtilen endişeleri dikkate alarak şu çalışmalara dikkat çeker: KSGM’de “Erken Yaşta Evlilikler Birimi” kurulmuştur. Ayrıca ASPB bünyesinde kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve Ankara Barosu temsilcilerinden oluşan “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Komitesi” 18 Temmuz 2013 tarihinde kurulmuştur. Komite, Eylül 2013 de ilk toplantısını yapmış olup toplantıda; mevzuat çalışması başlatılması, nitel ve nicel araştırmalar yapılması ve mağdura yönelik destek hizmetlerinin belirlenmesi hususlarında çalışmalar yapılması kararlaştırmıştır. Buna ek olarak, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nın yenilenmesi çalışmaları çerçevesinde araştırmanın soru kağıdına erken yaşta ve zorla evlilikler konusunda sorular eklenmiştir.

ASPB Erken Yaşta ve zorla evlilikler ile mücadele konusunda yapılan çalışmaları bütüncül bir şekilde ele almak için 14 Aralık 2013 tarihinde yürürlüğe giren “Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nda KSGM tarafından yürütülen çalışmaları baz alarak 2014 yılında güncelleme yapılmıştır. Bu güncelleme kapsamında eğitim dışında kalan kız çocuklarının tespiti, takibi ve eğitime devamının sağlanması, adolesan gebeliğin tespiti ve bildirim konusunda gerekli tedbirlerin alınması ve konu ile ilgili bilgilendirme çalışmalarının yapılması yer almaktadır.

TÜİK “evlenme istatistikleri” kaynağına göre 2013 yılı itibariyle Türkiye’de ortalama ilk evlenme yaşı kadınlarda 23,6 iken erkeklerde 26,8’dir. 2008 yılında kadınlarda 22,9 olan ilk evlenme yaşı, erkeklerde 26,2’dir. İlk evlenme yaşı sürekli bir yükseliş trendi seyretmektedir. 2008-2013 yılları arasında 18 yaşının altında evlenenlerin sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmektedir (Bkz Ek Tablo 37).

EK- TABLOLAR

Tablo 1. KSGM Yıllara göre bütçe personel durumu

	2009	2010	2011	2012	2013	2014(Haziran İtibariyle)
Personel Sayısı	53	53	64	61	98	98
Bütçe	\$2.119.900	\$2.350.000	\$2.876.000	\$11.022.500	\$86.953.050	\$66.575.750

Kaynak : ASPB, 2013

Tablo 2-TCK 82/1-k,102,103,104 ve 105. Maddelerine göre Açılan Davada Suç Sayısı ve Mahkumiyet Alan Kişi Sayısı (2008-2013)

	2008				2009				2010				2011				2012				2013			
	Açılan Davada Suç Sayısı		Mahkumiyet Alan Kişi Sayısı		Açılan Davada Suç Sayısı		Mahkumiyet Alan Kişi Sayısı		Açılan Davada Suç Sayısı		Mahkumiyet Alan Kişi Sayısı		Açılan Davada Suç Sayısı		Mahkumiyet Alan Kişi Sayısı		Açılan Davada Suç Sayısı		Mahkumiyet Alan Kişi Sayısı		Açılan Davada Suç Sayısı		Mahkumiyet Alan Kişi Sayısı	
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E
Töre saikiyle kasten adam öldürme (82/1-k maddesi)	-	-	-	-	1	65	1	19	2	92	-	79	13	73	-	44	2	57	-	27	-	66	-	91
Cinsel Saldırı (102. madde)	335	5579	137	2364	125	5311	24	1921	129	6129	29	1963	136	7177	40	2450	166	7782	28	3576	127	7566	33	4938
Çocukların cinsel istismarı (103. Madde)	381	5795	90	2160	889	11141	65	3185	1194	14453	119	3994	1146	15429	128	5764	1153	16001	184	1472	1075	16720	234	13326
Reşit olmayanla cinsel ilişki (104. Madde)	52	1293	18	353	74	1610	8	457	76	1533	1	417	84	1675	4	480	116	1984	-	610	82	1880	5	852
Cinsel Taciz (105. Madde)	350	9626	187	3491	150	10098	22	2204	184	11055	8	2131	184	12438	14	2197	198	14212	14	3060	230	15100	20	4217

Kaynak Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

NOT: Veriler UYAP'tan alınmış olup, davalardaki tüm suçlar ve kararlar ayrı ayrı sayılmıştır.

NOT: Sanık sayıları dosyadaki taraf sayısına göre sayılmıştır.(Bir sanığın birden fazla suç dosyası olabilir.)

Tablo 3- Yaralanan ve ölen kadın sayısı 2009-2014

YIL	KURUM	Yaralanan Kadın Sayısı	Ölen Kadın Sayısı
2009	Jandarma Genel Komutanlığı (JGK)	4.302	63
	Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM)	13.991	108
	Toplam	18.293	171
2010	JGK	5.320	71
	EGM	19.600	106
	Toplam	24.920	177
2011	JGK	5.957	64
	EGM	24.344	99
	Toplam	30.301	163
2012	JGK	7.491	53
	EGM	31.830	102
	Toplam	39.321	155
2013	JGK	14.231	65
	EGM	39.990	111
	Toplam	54.221	176
2014 (Mart)	JGK	2.884	19
	EGM	8.305	46
	Toplam	11.189	65

Tablo 4. Yerleşim Yerlerine Göre Şiddet Türleri ve Yaygınlığı, 2008

Şiddet Türleri	TÜRKİYE		KENT		KIR	
	Yaşamın Herhangi Bir Döneminde	Son 12 Ay	Yaşamın Herhangi Bir Döneminde	Son 12 Ay	Yaşamın Herhangi Bir Döneminde	Son 12 Ay
Fiziksel Şiddet	% 39	% 10	% 38	% 10	% 43	% 10
Cinsel Şiddet	% 15	% 7	% 14	% 7	% 18	% 8
Fiziksel veya Cinsel Şiddet	% 42	-	% 40	-	% 42	-
Duygusal Şiddet	% 44	% 25	% 43	% 25	% 46	% 24

Kaynak: KSGM, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması

Tablo 5. TBMM'de Milletvekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı 2002-2011

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu

Tablo 6. Milletvekili Genel Seçimleri Aday-Kazanan Cinsiyete Göre Dağılımı

	2007 Milletvekili Seçimleri				2011 Milletvekili Seçimleri			
	Kadın Aday Sayısı	Kadın Aday Oranı	Kadın Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Oranı	Kadın Aday Sayısı	Kadın Aday Oranı	Kadın Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Oranı
AKPARTİ	62	11,3	30	8,8	79	14,4	46	14,1
CHP	55	10,0	10	8,9	107	19,4	19	16,4
MHP	41	7,4	2	2,8	70	12,7	3	6
DP	55	10,0	-	-	114	20,7	-	-
Bağımsız	-	-	8	30,7	25	12,4	11	31,4

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu

Tablo 7. 30 Mart 2014 Tarihli Mahalli İdareler Seçim Sonuçları Tablosu

	Kadın Oranı (%)	2009 yılı seçimlerindeki Kadın Oranı (%)
Büyükşehir Belediye Başkanı	10	0
Belediye Başkanı	2,73	0,8
Belediye Meclis Üyesi	10,72	4,2
İl Genel Meclis Üyesi	4,79	3,2

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu

Tablo 8. Siyasi Parti Yönetim Organlarında Kadınların Temsili

	Genel Başkan Yardımcıları Kadın %	Merkez Yürütme Kurulu Kadın %	Disiplin Kurulu Kadın %	İl Başkanları Kadın %	İlçe Başkanları % Kadın	Partiye Kayıtlı Üye % Kadın
Adalet ve Kalkınma Partisi	8,3	15	27,2	0	0,1	49,0*
Barış ve Demokrasi Partisi	37,5	33,3	42,8	57,4	-	24,8
Cumhuriyet Halk Partisi	22,2	21,05	33,3	1,2	1,9	28,6
Milliyetçi Hareket Partisi	16,7	8	0	0	0,2	16,1

Kaynak: Kadın Adayları Destekleme Derneği Kadın İstatistikleri 2012-2013'ten derlenmiştir.

Tablo 9. Kamuda Cinsiyete Göre Üst Düzey Memur Sayıları⁸ - Haziran 2014

Yıl	Toplam	Kadın	Kadın %	Erkek	Erkek %
2008	5.518	480	8,70	5.032	91,19
2009	5.573	515	9,24	5.040	90,44
2010	5.146	478	9,29	4.668	90,71
2011	4.797	446	9,30	4.351	90,70
2012	5.856	564	9,63	5.292	90,37
2013	6.408	598	9,33	5.810	90,67
2014	6.467	595	9,20	5.872	90,80

Kaynak: Devlet Personel Başkanlığı

Tablo 10. Bakanlıklar Bünyesinde Müsteşar ve Müsteşar Yardımcıları (2008-2014)

	MÜŞTEŞARLAR			MÜŞTEŞAR YARDIMCILARI		
	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek
2008	24	0	24	89	4	85
2009	24	0	24	91	2	89
2010	20	1	19	78	2	76
2011	19	1	18	71	3	68
2012	22	0	22	73	3	70
2013	22	0	22	73	2	71
2014	22	1	21	71	3	68

Kaynak: Devlet Personel Başkanlığı

⁸ Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Valiler, Başkanlık Müşaviri, Bağlı Kurum Başkanı, Bağlı Kurum Başkan Yardımcısı, Bakanlık Bünyesindeki Genel Müdürler, Bağlı Kurum Genel Müdürleri, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı, Kurul Başkanı, Kurul Üyeleri, Kurum Bünyesinde Başkan, Daire Başkanı Unvanları, Bölge Müdürleri, Bölge Müdür Yardımcıları, İl Müdürleri

Tablo 11. Cinsiyete göre savcı, hakim sayısı ve cinsiyet oranları

Yıllar	Cumhuriyet Savcısı- Public Prosecutor			Hâkim-Judge		
	Kadın	Erkek	Cinsiyet oranı	Kadın	Erkek	Cinsiyet oranı
2008	207	3 796	1834	1 790	4 654	260
2009	245	3 826	1562	1 909	4 700	246
2010	262	3 923	1497	1 998	4 501	225
2011	335	4 046	1207	2 558	5 046	197
2012	300	4 057	1352	2 794	5 332	191
2013	311	4 375	1407	3 232	5 672	175

Kaynak: Adalet Bakanlığı

Tablo 12. Meslek Kuruluşları ve Sendikalarda Üst Düzey Kadın Yönetici Sayısı

a)

	YÖNETİM KURULU		
	Kadın	Toplam	Kadın %
KAMU-SEN	0	11	0
KESK	1	6	16,6
MEMUR-SEN	0	6	0
BASK	2	10	20
HAK-SEN	1	10	10
TOBB	0	15	0
TESK	0	15	0
DİSK	1	7	14,2
HAK-İŞ	0	6	0
TÜRK-İŞ	0	5	0
TİSK	1	26	3,8
TÜSİAD	2	13	15,3
MÜSİAD	1	26	3,8

Kaynak : Kadın Adayları Destekleme Derneği

Tablo 13. Büyükelçi olarak Görev Yapanların Sayıları Number ambassador

	Toplam	Kadın	Erkek
	Total	Female	Male
2008	157	17	140
2009	157	17	140
2010	190	21	169
2011	193	23	170
2012	189	22	167
2013	214	28	186

Kaynak: TÜİK

Tablo 14. Türkiye'ye Sığınma Talebinde Bulunan Kişi Sayısı, 2014

Statü	Aile	Erkek	Kadın	Çocuklu Erkek	Çocuklu Kadın	Erkek Çocuk	Kız Çocuk	Genel Toplam
İşlemde	7706	28815	8974	408	2336	585	97	48921
Kabul	5292	7724	4214	123	1229	200	46	18828
Red	319	1920	583	36	160	141	21	3180
Statü Dışı	1104	3283	1108	56	361	50	17	5979
Genel Toplam	14421	41742	14879	623	4086	976	181	76908

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2014

Tablo 15. Eğitim Kademelerine Göre Net Okullaşma Oranları (2008/2009-2013-2014)

Eğitim Yılı	İlköğretim Net Okullaşma Oranı		Ortaöğretim Net Okullaşma Oranı		Yükseköğretim Net Okullaşma Oranı	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2008-2009	96,99	95,97	60,63	56,30	29,40	25,92
2013-2014	99,36	99,23	77,22	76,05	38,40*	38,61*

Kaynak: MEB Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2013-2014

*Yüksek öğretim verileri 2012/2013 öğretim yılına aittir.

Tablo 16. Eğitim kademelerine göre cinsiyet oranı

Yaş	CİNSİYET ORANI			
	İlköğretim		Ortaöğretim	Yükseköğretim
2002-2003	91,10		72,32	74,33
2013-2014	İlkokul	Ortaokul	94,59	88,05*
	100,82	103,69		

Kaynak: MEB Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2013-2014

*Yüksek öğretim verileri 2012/2013 öğretim yılına aittir.

Tablo 17. Burs alan öğrenci sayısı

Yıllar	Toplam	Erkek	Kadın
2013	254 833	125 395	129 438
2012	254 140	126 680	127 460
2011	234 188	117 474	116 714
2010	212 103	107 784	104 319
2009	184 295	96 692	87 603
2008	172 940	91 647	81 293

Kaynak: MEB

Tablo 18. Şartlı Eğitim Yardımları

	Öğrenci Başına Aylık Şartlı Eğitim Yardımı (\$) ⁹	Toplam Faydalanıcı Sayısı	Faydalanıcı Oranı
Erkek İlköğretim Öğrencisi	28.75	909328	%50,85
Kız İlköğretim Öğrencisi	33.54	878617	%49,15
Erkek Lise Öğrencisi	43.12	129493	%52,49
Kız Lise Öğrencisi	52.17	117177	%47,51

Kaynak: ASPB, 2012.

⁹ Bir öğrenciye verilen aylık yardım miktarını dolar bazında hesaplarken satın alma gücü paritesi kullanılmıştır. 2012 yılında satın alma gücü paritesine göre 1 dolar 1.0434 TL'dir.

Tablo 19. Yetişkin Nüfusun Cinsiyet ve Okuryazarlık Durumu, 2008-2013

[15 ve daha yukarı yaştaki nüfus -							
Okuryazarlık		2008	2009	2010	2011	2012	2013
Toplam -							
Okuma yazma bilmeyen -		4.863.414	4.645.638	3.812.092	3.163.396	2.784.257	2.643.712
	(%)	10,0	9,2	7,3	5,9	5,1	4,7
Erkek -							
Okuma yazma bilmeyen -		966.698	908.628	697.305	551.776	474.016	443.640
	(%)	4,0	3,6	2,7	2,1	1,7	1,6
Kadın -							
Okuma yazma bilmeyen -		3.896.716	3.737.010	3.114.787	2.611.620	2.310.241	2.200.072
	(%)	15,8	14,7	11,9	9,7	8,4	7,9
Not (1). Oranlar hesaplanırken bilinmeyen kapsanmamıştır.							
Not (2). Yabancılar kapsama alınmamıştır.							

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)

Tablo 20. İlköğretim Okullarında (İlkokul+Ortaokul) İlişik Kesen Öğrenci Sayıları (2012-2013)

İLİŞİK KESME NEDENİ	İlişik Kesen Öğrenci Sayısı		
	Toplam	ERKEK	KIZ
Açık Öğretim Ortaokuluna kaydı yapıldı	4.146	1.997	2.149
Öğrenim çağı dışına çıktı	72.364	23.982	48.382
Vefat Etti - Kapalı Kayıt (2.019	1.118	901
Yurtdışına çıktı	61.782	31.566	30.216
GENEL TOPLAM	140.311	58.663	81.648
İlköğretim Okul Terk Oranı	1.34 %	1.09 %	1.59 %

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı 2012-2013 Örgün Eğitim İstatistikleri

Tablo 21. İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (Türkiye, Kent ve Kırsal) (%) (15+ Yaş)

	İşgücüne Katılım Oranları		İstihdam Oranları	
	2008	2013	2008	2013
Türkiye Toplamı	46,9	50,8	41,7	45,9
Erkek	70,1	71,5	62,6	65,2
Kadın	24,5	30,8	21,6	27,1
Toplam Kent	45,0	49,6	39,2	43,9
Erkek	69,5	71,6	61,5	64,8
Kadın	20,8	28,0	17,3	23,4
Toplam Kırsal	51,4	53,6	47,7	50,3
Erkek	71,6	71,2	65,4	66,2
Kadın	32,9	36,7	31,4	35,0

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Anketi Sonuçları

Tablo 22. İşsizlik Oranları (%) (15+yaş)

	2008			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
TOPLAM						
İşsizlik Oranı	11,0	10,7	11,6	9,7	8,7	11,9
Tarım dışı işsizlik oranı	13,6	12,3	18,1	12,0	10,1	17,4
Genç (15-24 yaş) işsizlik oranı	20,5	22,3	21,2	18,7	17,0	21,9

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Araştırması

Tablo 23. Kayıtdışı Durumu (%)

	2008		2013	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
İŞTEKİ DURUM				
Genel	38,1	58,4	28,2	51,9
Ücretli veya yevmiyeli	26,3	26,6	19,1	22,2
İşveren	27,6	33,8	15,5	13,8
Kendi hesabına	63,0	80,7	57,1	88,9
Ücretsiz aile işçisi	88,5	98,2	84,1	94,5

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Araştırması

Tablo 24. Kadınların İşteki Durum (%)

	2008			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
TOPLAM						
Ücretli veya yevmiyeli	61,0	63,9	53,2	64,1	67,3	56,6
İşveren	5,9	7,5	1,4	4,6	6,1	1,2
Kendi hesabına çalışan	20,4	23,8	11,0	18,7	22,1	10,7
Ücretsiz aile işçisi	12,7	4,8	34,4	12,6	4,5	31,5

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Araştırması

Tablo 25. İşgücüne Dâhil Olamama Nedenleri (%)

	2008			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
TOPLAM						
İş aramayıp, çalışmaya hazır olanlar	7,7	11,2	5,2	7,6	11,3	6,1
Mevsimlik çalışanlar	0,3	1,0	1,2	0,2	0,2	0,2
Ev işleriyle meşgul	44,9	0,0	62,4	42,0	0,0	58,7
Eğitim / Öğretim	14,7	28,0	8,5	16,3	28,7	11,4
Emekli	13,4	37,7	3,5	14,0	38,5	4,3
Çalışamaz halde	12,7	17,1	11,0	13,4	16,7	12,0
Diğer	6,3	5,0	8,1	6,5	4,6	7,3

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Anketi Sonuçları

Tablo 26. Eğitim Düzeyine Göre İşgücüne Katılım Oranı (%) (15+ Yaş)

	2008			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Okuryazar olmayanlar	18,1	36,0	14,5	20,1	33,8	17,4
Lise altı eğitim düzeyi	44,9	69,2	20,2	48,0	69,1	26,3
Lise	49,9	66,2	29,1	53,1	70,1	32,1
Meslek veya teknik lise	65,0	80,3	38,3	65,1	81,3	39,3
Yükseköğretim	77,6	82,7	70,0	80,1	86,1	72,2

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Anketi Sonuçları

Tablo 27. İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TARIM	23,7	24,6	25,2	25,5	24,6	23,6
Erkek	17,1	18,2	18,3	18,7	18,4	17,8
Kadın	42,1	41,7	42,4	42,2	39,3	37,0
SANAYİ	26,8	25,3	26,2	26,5	26,0	26,4
Erkek	30,8	29,1	30,3	31,0	30,7	31,1
Kadın	15,8	14,6	15,9	15,2	14,9	15,3
HİZMET	49,5	50,1	48,6	48,1	49,4	50,0
Erkek	52,1	52,7	51,4	50,3	50,9	51,1
Kadın	42,1	43,7	41,7	42,6	45,8	47,7

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İşgücü Araştırması

Tablo 28. Eğitim durumu ve meslek ana grubuna göre cinsiyete dayalı ücret farkı (2010)

	Yıllık ortalama brüt ücret (TL)			Cinsiyete dayalı ücret farkı (%)
	Toplam	Erkek	Kadın	
Toplam	17 884	17837	18029	-1,1
Eğitim durumu				
İlkokul ve altı	12 237	12 597	10 519	16,5
İlköğretim ve ortaokul	12 192	12 571	10 470	16,7
Lise	15 117	15 531	13 969	10,1
Mesleklisesi	18 759	19 442	15 647	19,5
Yüksekokul ve üstü	31 486	33 574	28 184	16,1
Meslek ana grubu				
Yöneticiler	43 825	43 073	46 201	-7,3
Profesyonel meslek mensupları	31 520	34 549	27 861	19,4
Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	22 082	22 536	20 865	7,4
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	18 875	19 383	18 203	6,1
Hizmet ve satış elemanları	12 922	13 167	12 188	7,4
Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	14 091	(*)	(0)	(*)
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	15 278	15 586	13 004	16,6
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	13 336	13 851	10 518	24,1
Nitelik gerektirmeyen meslekler	12 075	12 449	10 713	13,9

Kaynak: TÜİK, Kazanç Yapısı Araştırması, 2010

Tablo 29. Cinsiyete Göre Bebek Ölüm Hızı, 2009-2013

(31/03/2014 tarihi itibarıyla (%))		Yıl				
		2009	2010	2011	2012	2013
Bebek ölüm hızı	Toplam-	13,9	12,0	11,7	11,6	10,8
	Erkek	14,6	12,7	12,3	12,1	11,4
	Kız	13,1	11,3	11,1	11,1	10,2

Kaynak: İşçileri Bakanlığı

Tablo 30. Adölesan doğurganlık hızı, ‰

Yıl	Toplam	Anne yaşı -				
		15	16	17	18	19
2008	40	6	16	35	59	81
2009	37	5	14	33	54	77
2010	33	4	13	31	51	70
2011	31	3	11	27	48	68
2012	29	2	8	25	46	66

Kaynak: TÜİK, Doğum İstatistikleri

Tablo 31. HIV/AIDS 'le yaşayan Kadın ve Kız Çocuklarının Mevcut Oranı

YILLAR	KADIN VAKA	KADIN VAKA ORANI
2009	125	% 24.85
2010	167	% 28.35
2011	177	% 24.92
2012	245	% 22.94

Kaynak: Sağlık Bakanlığı

Tablo 32. Anne Ölümleri (yüzbinde)

Yıl	Anne ölümleri (yüz binde)
2008	19,4
2009	18,4
2010	16,4
2011	15,5
2012	15,4
2013	15,9

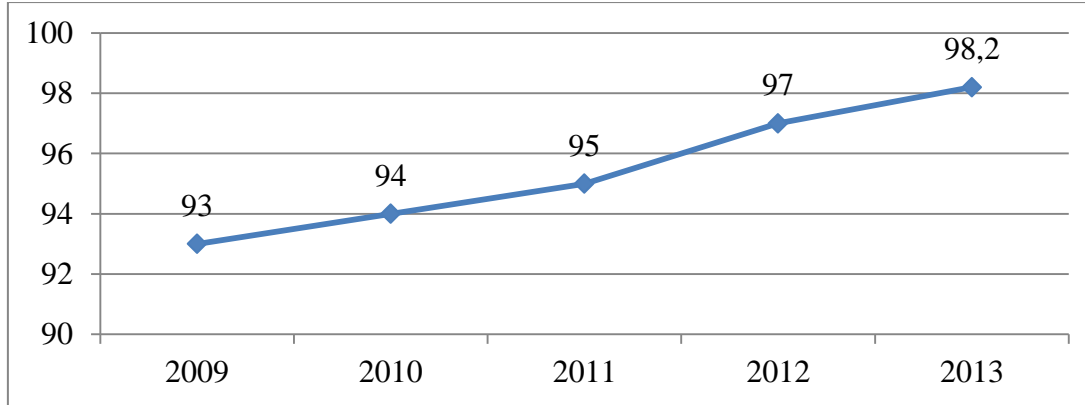
Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

Tablo 33. Toplam doğurganlık hızı

Yıl	Toplam doğurganlık hızı
2008	2,15
2009	2,08
2010	2,06
2011	2,03
2012	2,09
2013	2,07

Kaynak: TÜİK

Tablo 34. Doğum Öncesi Bakım (En az Bir Ziyaret) %

Kaynak: Sağlık Bakanlığı

Tablo 35. Gebe ve Lohusa Başına Ortalama İzleme Sayıları

Yıl	Gebe İzlem	Lohusa İzlem
2009	3,6	1,4
2010	4,2	1,5
2011	4,3	2,0
2012	4,1	2,3
2013	4,4	2,9

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

Tablo 36. Hastanede Doğum ve Sezaryen Doğum Yüzdeleri

	Hastanede Doğum (%)	Sezaryen Doğum (%)	Primer Sezaryen (%)
2009	89,4	42,7	27,2
2010	91,6	45,5	25,7
2011	93,7	46,6	24,9
2012	96,8	48,0	24,6
2013	98,1	50,4	25,9

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

Tablo 37 Cinsiyete göre evlenen 16-17 yaş grubundaki çocuklar ve toplam içindeki oranı

Yıl	Evlenen çocuk sayısı		Evlenen çocukların toplam içindeki oranı (%)	
	Erkek	Kız	Erkek	Kız
2008	2 214	49 703	0,3	7,7
2009	2 072	47 859	0,4	8,1
2010	2 000	45 738	0,3	7,8
2011	1 860	42 700	0,3	7,2
2012	1 903	40 428	0,3	6,7
2013	1 866	37 481	0,3	6,2

Kaynak. TÜİK-“İstatistiklerle Çocuk 2013”

KISALTMALAR

6284 sayılı Kanun	Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
AEP	Aile Eğitim Programı
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
ÇATOM	Çok Amaçlı Toplum Merkezi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DPB	Devlet Personel Başkanlığı
GTHB	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
IPA	Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KEFEK	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
ÖSYM	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UEP	Ulusal Eylem Planı
UNFPA	BM Nüfus Fonu
YİBO	Yatılı İlköğretim Bölge Okulları